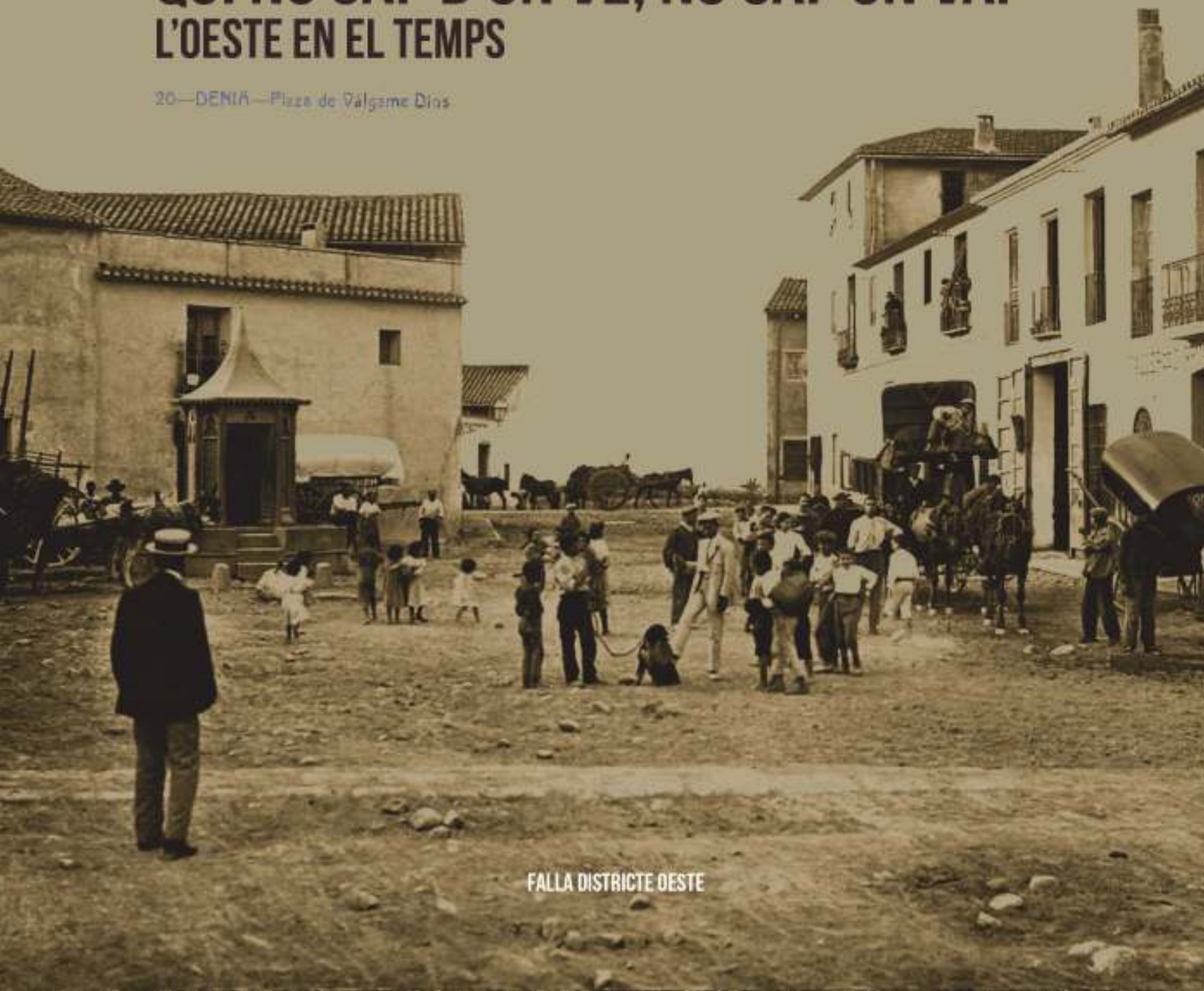


QUI NO SAP D'ON VE, NO SAP ON VA.

L'OESTE EN EL TEMPS

20—DENIA—Plaza de Valgame Dios



FALLA DISTRICTE OESTE



**CLINICA
DENTAL**

Dra. Rosario García Cazorla

**Todo tipo de tratamientos
DENTALES,
ORTODONCIA,
IMPLANTES etc..**

**ÚLTIMA TECNOLOGÍA
en radiología**



ASISTENCIA
BUCO-DENTAL a niños
entre 6 y 15 años a
través de la
SEGURIDAD SOCIAL

C/. Cervantes, 25
14600 MONTORO (Córdoba)
Tlfs. 957 162 798 / 629 374 413

*Ahora mas que nunca
todos necesitamos una buena sonrisa*

DENIA.—20.—Plaza de Válgame Dios.



Introducció. El Barri
Saluda del **President** J. Tadeo Senén Carrascosa
Fallera Major Noelia Vargas Sánchez
Esbòs de la Falla Gran
Comissió de la Falla Oeste
Comissió Infantil de la Falla Oeste

Saluda del **President Infantil** Vicent Montaner Ivars
Fallera Major Infantil Míriam Lozano Català
Esbòs de la Falla Infantil

3r Premi **Carrossa** Falla Oeste 2014
Pergamí "Port, llorers i Vinyes. Dénia"
Falleres Majors de Dénia 2014 | 2015

Carla Petrie Fernández
Candela pastor Orozco
Representant de la Junta Local Fallera
Leyre Ivars Pastor

Sumari

Josep Gisbert
A l'Oeste de Dénia. LA Plaça de Valgamedios.
La Porta de Terra o d'Oliva i Bab Undara.
1.000 anys d'història.

Rosa Sesser
L'Oeste de fà 100 anys.
De l'Antic Règim a la revolució burgesa

Toni Martí
L'Oeste de fà 50 Anys. Un microcosmo.
Oficis del record

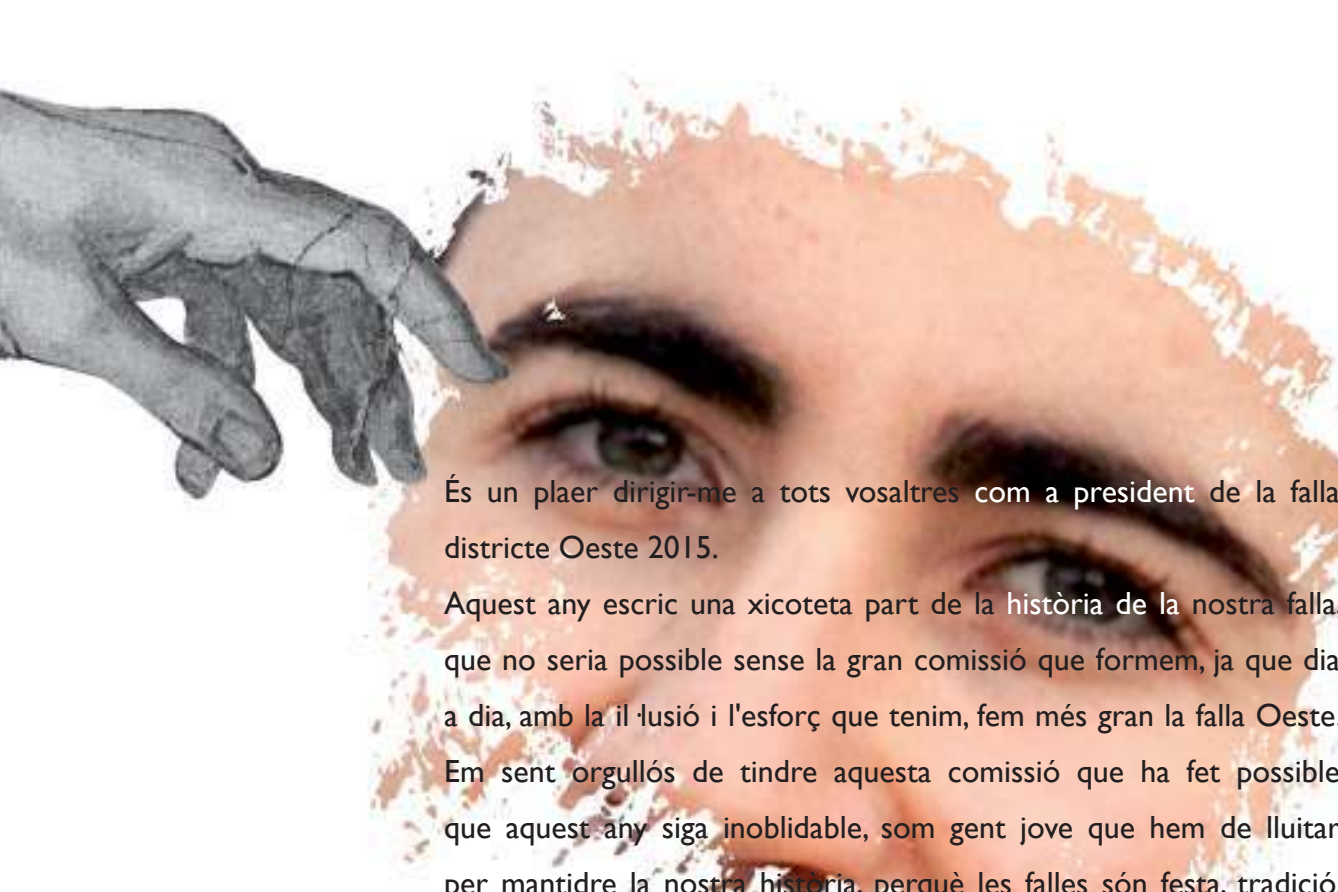
Pepa Ribes
L' Oeste d' Avuí. Reflexions.

Programa de Festes

Moments d'aquest any

Publicitat





És un plaer dirigir-me a tots vosaltres com a president de la falla districte Oeste 2015.

Aquest any escric una xicoteta part de la història de la nostra falla, que no seria possible sense la gran comissió que formem, ja que dia a dia, amb la il·lusió i l'esforç que tenim, fem més gran la falla Oeste. Em sent orgullós de tindre aquesta comissió que ha fet possible que aquest any siga inoblidable, som gent jove que hem de lluitar per mantindre la nostra història, perquè les falles són festa, tradició, cultura i sobretot, obres d'art. Per a mi sou vosaltres el primer premi. En nom de Noelia, fallera major, de Vicent, president infantil, de Miriam, fallera major infantil, i en el meu propi, vos convidem a visitar el nostre barri aquests dies per a gaudir amb nosaltres d'aquestes festes josefines.

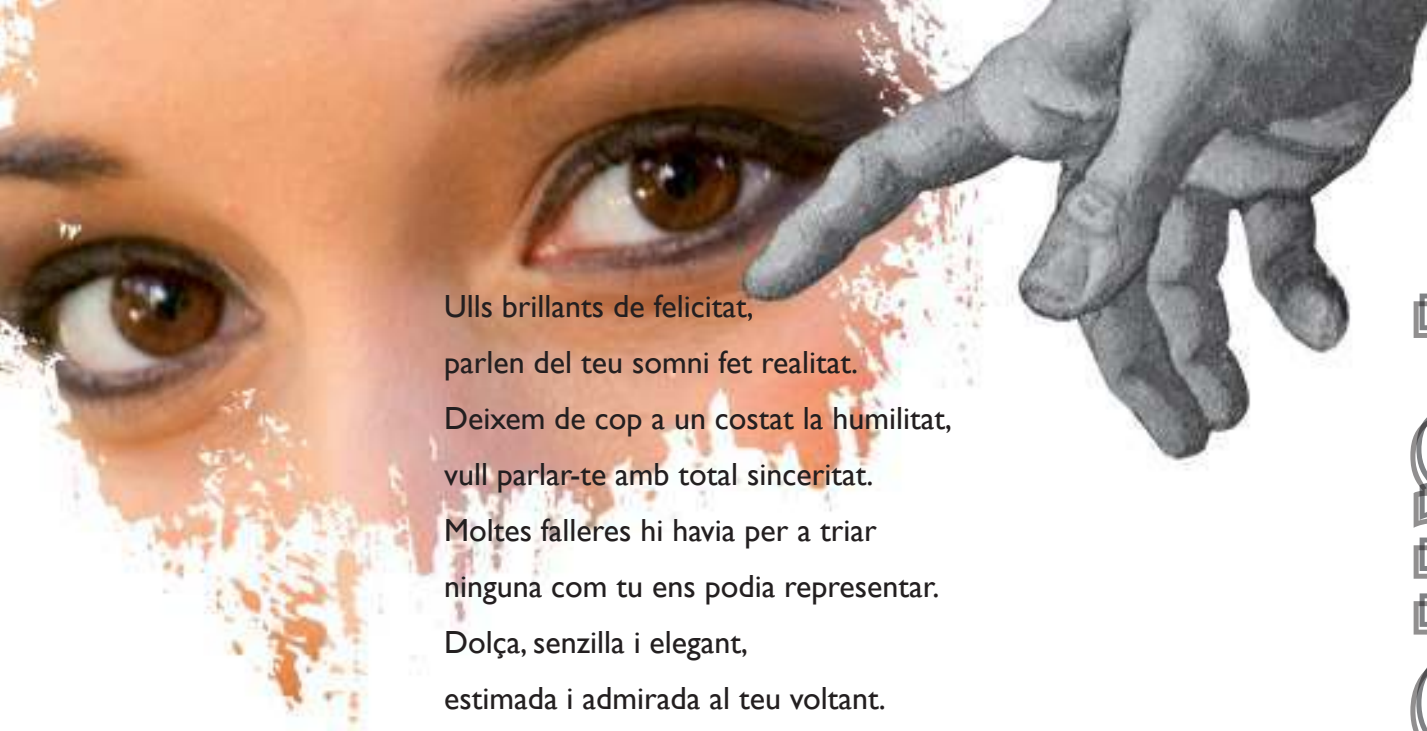
Vos esperem a la Plaça de Válgame Dios!!!

Cavalquem per la festa!!!

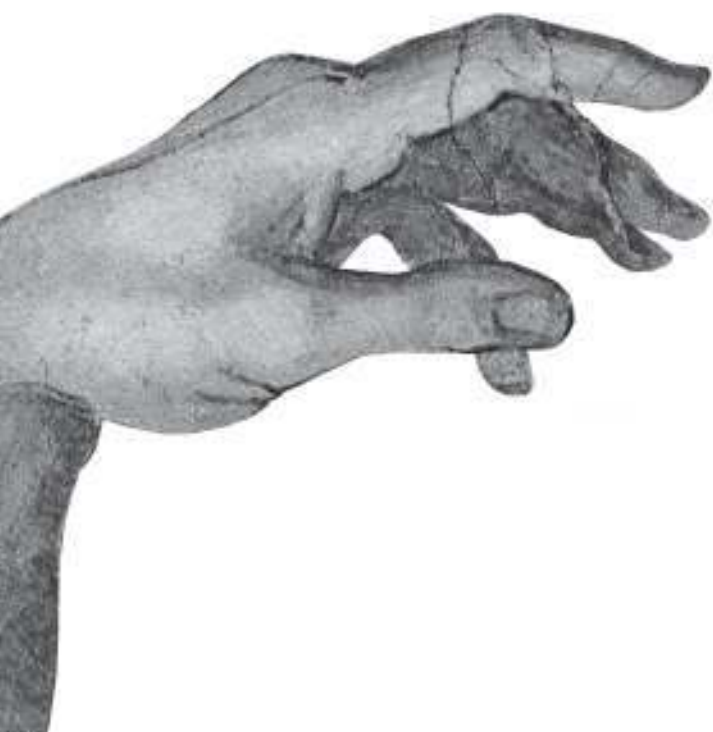
Javier Tadeo Senén Carrascosa
President de la Falla Oeste 2015

Saluda
a tots els
presidents





Ulls brillants de felicitat,
parlen del teu somni fet realitat.
Deixem de cop a un costat la humilitat,
vull parlar-te amb total sinceritat.
Moltes falleres hi havia per a triar
ninguna com tu ens podia representar.
Dolça, senzilla i elegant,
estimada i admirada al teu voltant.
No ho dubtes, anirem sempre al teu costat,
eres i seràs la nostra majestat.
Sabíem que arribaria el moment,
quan et convertires en el nostre monument.



El teu somriure càlid i sincer,
representant fidel de la teua senzillesa,
il·lumina tot el nostre barri faller
i ens fa privilegiats de la teua bellesa.
Gaudeix, riu, balla, plora, canta...
Aquestes, les teues falles, prompte acabaran
però al nostre record segur es quedaran
recordant 2015 com el teu gran any.

Noelia Vargas Sánchez
Fallera Major de la Falla Oeste 2015

Fallers
Major



NOCES D'OR

Lema: NOCES D'OR

Artista: Palacio i Serra

Explicació i Crítica: Leo Castillo Berruti

Bodes n'hi ha tots els dies,
a l'església i al jutjat,
i segur que a més d'una
tots vostés hauran anat.

I si el 17 per la vesprada
el que somiem tots ens donen,
la nostra parella farà
que les campanes revolten.

Però ací, en el nostre districte
fem el que la tradició mana
i l'enllaç és per l'església
perquè ens dóna la gana.

La família molt contenta,
tots plorarem d'alegria
tant la dona fins el pare
si tot ix bé eixe dia.

Amb tots els luxes tindrem la boda,
on cap detall faltarà
i segur que més d'un,
quan la veja, es cagarà.

Visiten el nostre monument
que ninots tenim bon grapat,
i crítiques que deixaran
a més d'un Cabrejat.

La nostra falla relata
el que en una boda passa
i vostés podran gaudir-ho
per Sant Josep a la plaça.

Si algú té alguna cosa a dir
que no s'espere a desembre,
avant... i que parle ara
o ja... que calle per sempre.

COMISSIÓ FALLA OESTE 2014-2015



COMISSIÓ I CORT D'HONOR 2014 - 2015

PRESIDENT

Javier Tadeo Senén Carrascosa

FALLERA MAJOR

Noelia Vargas Sánchez

VICEPRESIDENT I

David Ochoa Pérez

VICEPRESIDENT 2

José Miguel Morera Díaz

VICEPRESIDENT 3

Antonio García Santonja

VICEPRESIDENT 4

Vicente Ferrer

SECRETARIA

Leonor Molina Candel

TRESORER

Pedro Domenech de Antonio

DEL. CUOTES I LOTERIES

Salva Contri Ivars
Rafa Collado Gascón

DEL. CUOTES EXTRES

José García de la Reina Jaén

DEL. LINGÜÍSTICA

Aina Adam Sellés

DEL. PUBLICIDAD

Valentín Alcalá Martínez

DEL. JUNTA LOCAL FALLERA

Antonio Vargas Zurita
Javier Tadeo Senén Carrascosa

REPRESENTANT JLF

José Vte. Benavente Faus
Juan Salvador Pérez Llopis
Esther Femenia Terrades

DEL. CENSO I RECOMPENSES

José Vte. Benavente Faus
Montse Cabot Pajarón

DEL. PERGAMINOS

Patricia Ballester Lladós
Sisco Perles Caudeli

DEL. LLIBRET

Javier Tadeo Senén Carrascosa
Vanessa Femenia Catalá

DEL. PREMSA I TECNOLOGIES

Valentín Alcalá Martínez
Adrian Martín García

DEL. INFANTILES

Bea Delgado Gómez
María Pina Lozano
María Ángeles Lluís Díaz

DEL. PROTOCOL I DIA DE LA BANDERA

Begoña Masía Larrosa
José Miguel Morera Díaz
Tania Carrió Avalos

DEL. FEMENINA

Marta Lledó Martí

DEL. CASAL

Israel Pérez Montegudo
Juan Manuel Nieto Soler
Ricardo Nadal Abellán
Vero Alcalá Rodríguez
José Miguel Morera Díaz
Elisabeth Ochoa Pérez

DEL. ACTIVITATS DIVERSES

Jaime Donderis Pachés
Gema Donderis Pachés
Toni Vargas Sánchez
Marta Lledó Martí
Paula Llinares Torres
Noelia Vargas Sánchez
María Perles Perles
Cristina Reig Balaguer
María Feliu Pérez
Isabel Vengut Pérez

DEL. ARTISTICA

Leo Castillo
Juan Carlos Catalá Grande
Antonio García Santonja
Benito Ferrer Donet
Gonzalo Rojas Rodríguez
Pau Soler Marchante

DEL. FESTEJO

Rubén Flores Montilla
David Ochoa Pérez
Marina Bolufer Monsonís
Juan Pedro García Ferrer
Shaskia Roig Alvarez
Alex Salmerón Ortiz
Laura Rubio Masía

COHETER

Pepe Rubio Martínez

DEL. ESPORTS

Javi Jiménez Cardona
José García de la Reina Jaén

DEL. RESTAURACIÓ

Gema Catalá Devesa
Sonia Martí Ivars
Gemma García de la Reina Jaén

CORT D'HONOR

Cristina Aida	Benavente García
Cristina Laia	Carrió Garcés
Elena Esther	Catalá Moncho
Alba	Catalá Simó
Cristina Mireya	Devesa Segarra
Jessica Alba	Femenia Terrades
Cristina Cristina	Flores Francés
Rosa Laura	Francés Llobell
Elena Txusa	Frases Fructuoso
María	García Ferrer
Pepa	Giner Marco
Andrea Mónica	Gutiérrez Cann
Laura Leyre	Ivars Crespo
Amparo Claudia	López Ferrer
Marta	Lozano Catalá
	Lledó Martí
	Marcilla Parreño
	Navarro García
	Pallarés Sellés
	Pérez Ramos
	Pérez Ramos
	Reig Balaguer
	Tadea Salort Senén
	Sánchez Pons
	Sancho Cardona
	Tadea Senén Carrascosa

VOCALS

Iván Sergi	Aledo Marin
Bernardo Flores López	Castillo Lluís
Adam Gaviá Devesa	Flores López
José Vte. Ivars Giner	Lozano López
Juan Martí Puig	Molina Candel
Josep Llorenç	Montaner Ivars
Vte. José	Navarro García Jr.
José	Pérez Gancedo
José	Perles Ramis
Juan	Puente García
Iker	Roma Llorens
J. Antonio	Rubio Martínez
José	Tadeo Senén Carrascosa
Nacho	Tadeo Senén Marzá
Ignacio	Torres Oltra
José Fco.	

COLABORADORS 2014-2015

Antonia Mª Vicenta	Carrascosa Henares
Ana	Caudeli Pastor
Tina	Fornali Castillo
Paula	Catalán Moreno
Mª Julia	Febrer Perelló
Lara	García Santonja
Ysabel	Pérez Conejero
J. Andrés	Pérez Conejero
Sefa	Pérez Peiró
J. Pedro	Perles Molines
Anna	Salas Gómez
Pinturas	Sobrecases Hostalrich
	AMC

COMISSIÓ INFANTIL FALLA OESTE 2014-2015



CORT D'HONOR INFANTIL 2014 - 2015

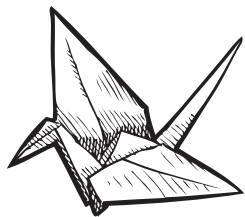
Laura	Bou Suárez	Claudia	López Devesa	Paula	Pérez Monsonís
Marina	Lucia Benavente Martínez	Sheyla	Llacer Gilabert	Paula	Perles Perles
Blanca	Bolufer Vives	Celia	Llorens Pina	Neus	Sánchez García
Elia	Bolufer Vives	Marina	Llorens Pina	María	Sánchez Nieto
Ángela	Castillo Llull	Sara	Manzano Aguirre	Gal·la	Sivera Febrer
Aida	Catalá Cabot	Nora	Mas Gomis	María	Toribio González
Raquel	Xue Cholbi Santamaría	Paloma	Mengual Benavente	María	Vaya Ivars
Patricia	Domenech Ballester	Henar	Molina Delgado	Nuria	Vaya Ivars
Martina	Femenía Pina	Irene	Molina Delgado	Roser	Torres Pinedo
Emma	García De La Reina Adam	Mar	Mulet Crespo	Elena	Zeiler Martí
Laura	Gavilá Bas	Neus	Mulet Crespo	Irene	Zeiler Martí
Leyre	Ivars Pastor	Ainhoa T.	Nieto Senén		

VOCALS 2014-2015

Carlos	Alcalá Martínez	Hugo	Martínez Puigcerver
J. Valentín	Benavente Martínez	Iván	Molina Delgado
Bruno	Cambra Femenía	Carlos	Montaner Ivars
Marc	Catalá Rodríguez	Alex	Wolf Montaner
Rafael	Collado Morera	Oscar	Morato Delgado
Dani	Femenía Pina	Eloy	Perles Seguí
Martin	Ivars Pastor	Marc	Pineda Alexandre
Javier	Jiménez Marcilla	Javier T.	Senén Femenía
Carlos	Lara Sáez	Hugo	Tarín Navarro
Pablo	Lara Sáez	Aday	Vizcarro Marza
Joan	Martí Puig	Izan	Manzano Mari

SIMPATIZANTS 2014-2015

Paloma	Benavente Faus	Silvia	Femenía Catalá	Vicente	Hita Femenía	Nando	Mengual Gomis
Mercedes	Catalá Collado	Ana	Galán Chiner	Vicente	Hita Grande	Nieves	Moreno López
Laura Mª	Del Campo Tejada	Tania	García Roselló	Montse	Ivars Giner	Raquel	Moreno López
Antonio M.	Femenía Carpi	Christian	González Pascual	Toni	Lledó Mengual	Ana	Mª Perelló Mas
Josep	Femenía Catalá	Carla	Hita Femenía	Pepa	Martí Noguera	Isabel	Pinedo García
				Diana	Martí Pons	Eva	Puig Pons



SALUDA DEL PRESIDENT INFANTIL

És per a mi un gran orgull poder dirigir-me a vosaltres i més encara fer-ho com a President Infantil de la Falla Districte Oeste, a la qual pertany des que vaig nàixer.

En el meu nom i junt amb la meua comissió, us convidem a tots els deniers a visitar el nostre barri, a gaudir de la llum, els colors, la música i de l'olor de pólvora. Que tots els fallers i ciutadans gaudisquen d'allò tan meravellós que són les FALLES!

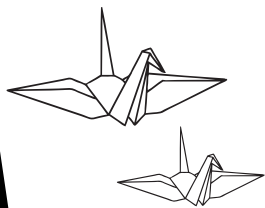
Vicent Montaner Ivars

President Infantil

de la Falla Oeste 2015







FALLERA MAJOR INFANTIL

Des de ben xicoteta
que eres fallereta.

Orgullosa portes per tot arreu
el nom de la teu falla,
acompanyada pel teu graciós president
i eixa meravellosa xicalla.

Amb tota la teua gràcia i dolçor
omplis la festa de llum i color.

Gaudeix d'aquest moment
que s'esfumirà amb el teu monument.

Sé que tindràs en el record
aquest any, que es quedarà per
sempre en el teu cor.

Miriam Lozano Catalá

Fallera Major infantil de la Falla Oeste 2015





EL MÓN AL REVÉS

Lema: EL MÓN AL REVÉS

Artista: La Comissió - Delegats d'Artística

Explicació i Crítica: Leo Castillo Berruti

Resulta ser una vegada
una xiqueta molt cansada,
d'escoltar sempre la història,
de la mateixa forma contada.

Mai canviaven ni una coma,
per això sempre sabia
el conte que li contaven
al final com acabaria.

A la seua imaginació un dia
la va deixar que volara,
i la trama de moltes històries
anava ella a canviar-la.

I d'aquesta original manera
a la una, a les dos i a la de tres,
es com comença la història
de tot EL MÓN AL REVÉS!

Però pensant bé la cosa
no deu ser convenient
contar-los a vostés les històries
de la nostra fantàstica falla,
doncs no tindran moltes sorpreses
quan plantada estiga a la plaça.

I encara que el lema de la falla
diga que al revés està el món,
al districte de l'Oeste
volem que vinga tothom.

Vinguen a visitar-nos
no pensem fer-ho al revés,
gaudisquen de la nostra falleta
encara que siga un moment,
ja que no pensem portar-los
a sa casa el monument.

I com quasi tots els contes
direm conte contat, conte acabat,
la plantà de la nostra falla
ja prompte haurà començat.

CARROSSA 2014

LEMA: CIRQUE DU SOLEIL. 3ER PREMI

ARTISTA: JUAN CARLOS CATALÁ GRANDE



"A L'OESTE, COM TENIM MOLTA VISTA, LA XICALLA ÉS L'ARTISTA"



Foto amb el guanyador del I Concurs "A l'Oeste la xicalla es l'artista".
Carlos Alcalá Martínez.

*Els xiquets són el futur de la festa de les falles i a la nostra comissió apostem per ells i per la seua creativitat.
Per aquesta raó el divendres 9 de gener es va celebrar un nou concurs en el món de les falles denieres,
on els autèntics protagonistes eren els membres de la xicalla vaquera: el I Concurs "A l'Oeste la xicalla es l'artista!".*

Nom del dibuix:

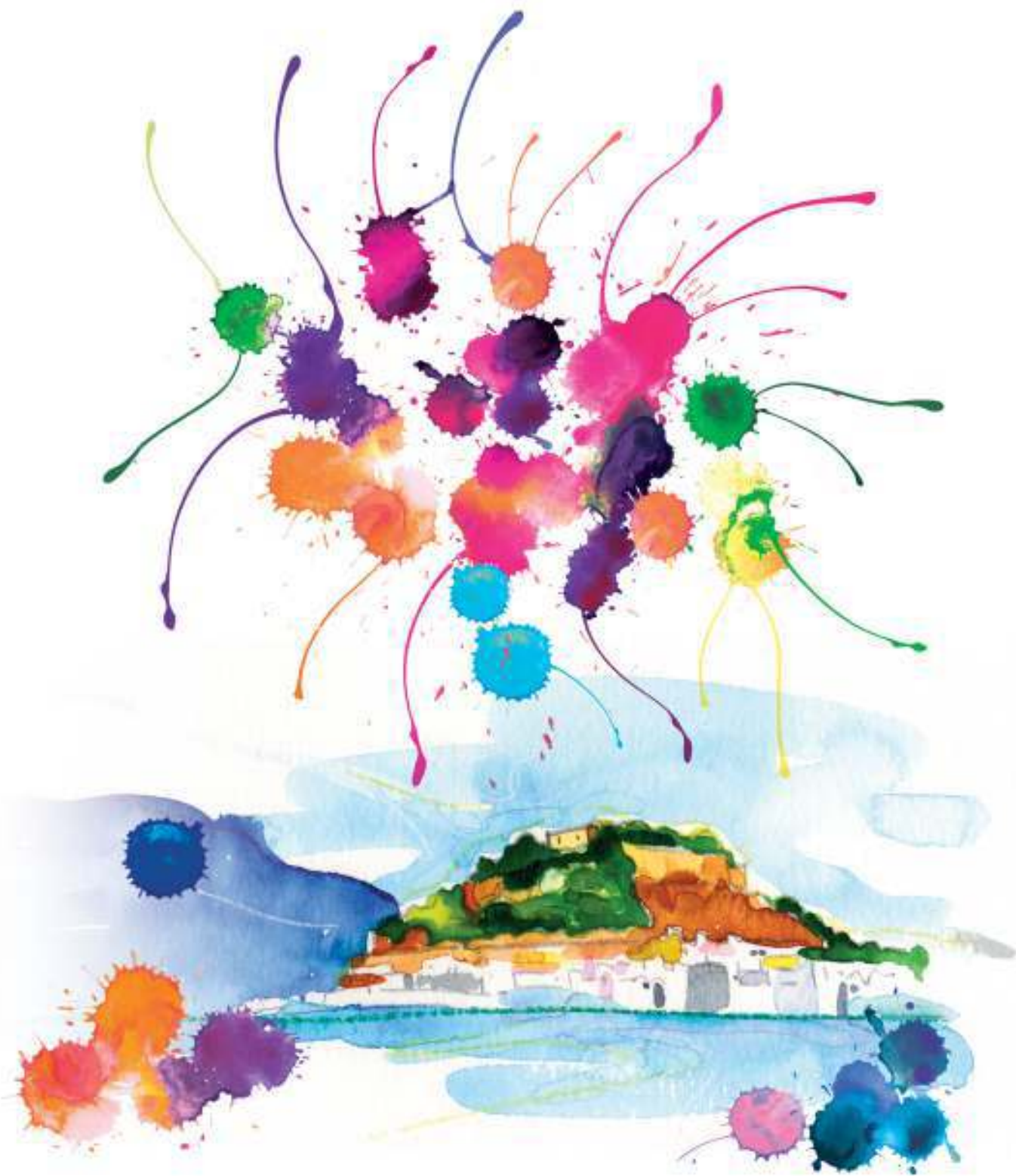
Guanyador:

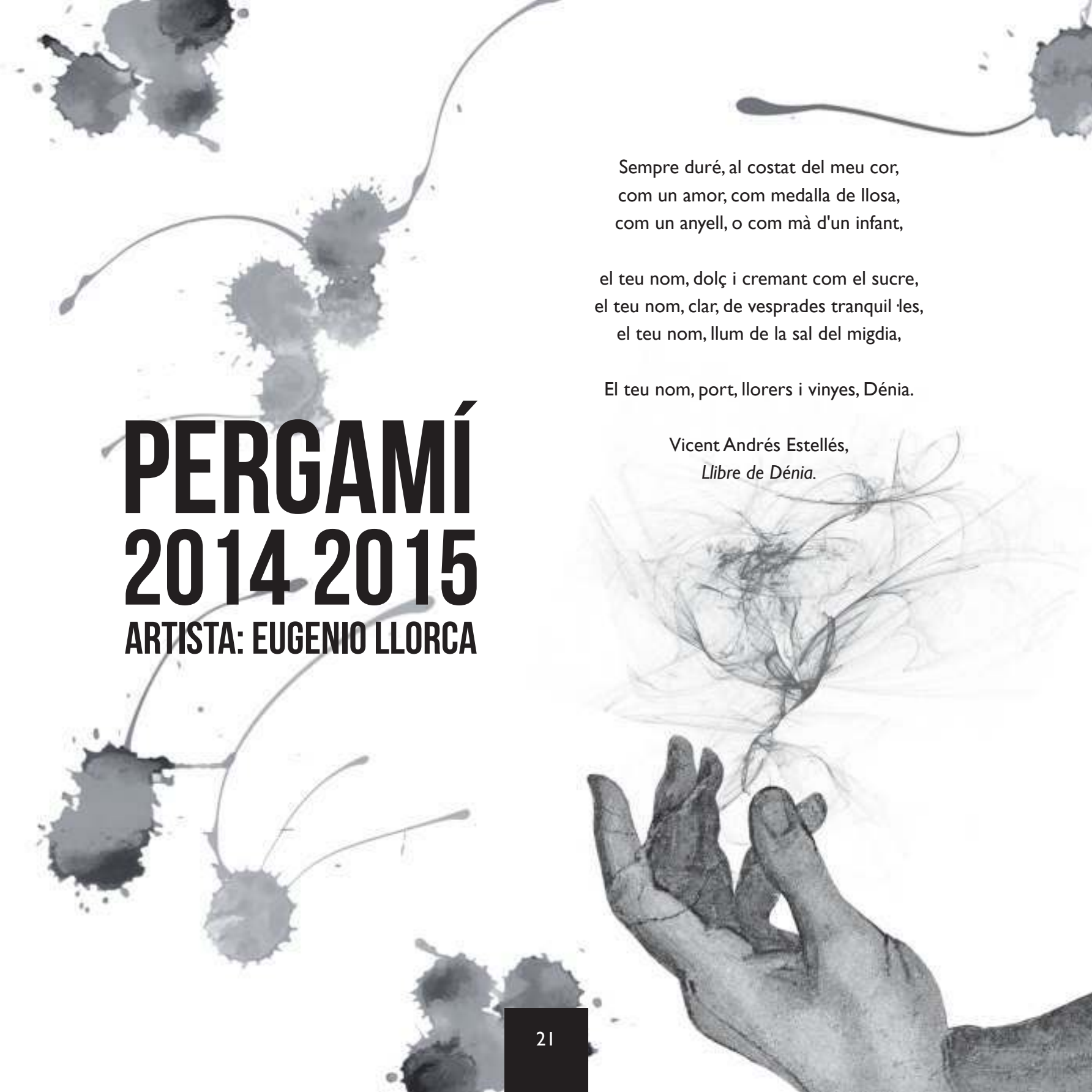
Idea original del concurs:

Xiquet ofrena't a la Vergel!!

Carlos Alcalá Martínez

Leo Castillo Berruti



The background of the page features abstract ink splatters and a hand holding a flower. The splatters are dark grey and black, scattered across the left and top edges. A thin, curved line with small droplets extends from the top left towards the center. On the right side, a hand is shown holding a delicate, light-colored flower with many thin, radiating petals. The hand is rendered in a sketchy, greyish tone.

PERGAMÍ 2014 2015

ARTISTA: EUGENIO LLORCA

Sempre duré, al costat del meu cor,
com un amor, com medalla de llosa,
com un anyell, o com mà d'un infant,

el teu nom, dolç i cremant com el sucre,
el teu nom, clar, de vesprades tranquil·les,
el teu nom, llum de la sal del migdia,

El teu nom, port, llorers i vinyes, Dénia.

Vicent Andrés Estellés,
Llibre de Dénia.



F.F.M.M. DÉNIA

Carla Petrie i Fernández
Candela Pastor i Orozco



**REPRESENTANT
OESTE EN CORT
D'HONOR DE LA
F.M. DE DÉNIA**

Leyre Ivars i Pastor



A L'OESTE DE DÉNIA. LA PLAÇA DE VÁLGAME DIOS. LA PORTA DE TERRA O D'OLIVA I BAB UNDARA. 1.000 ANYS D'HISTÒRIA.

Josep A. Gisbert Santonja, arqueòleg. *Vespres de cap d'any, 2014.*

AA

A l'oest del centre històric de Dénia, gresol i epicentre de la Dània andalusina, raval de la vila medieval i cor de la ciutat moderna, la plaça de Valga'm Déu és un singular contenidor d'informació arqueològica, a més d'un esguit de la Dénia tradicional. Espai amb forma de triangle, acartabonat, per la confluència de camins ancestrals, que venen del nord i de l'occident.

És una plaça envoltada per un urbanisme que encara no ha complit el segle i mig de vida, però que s'insereix en un themenos farcit d'història i de gestes i és paisatge vital de la història de la ciutat els darrers mil anys.

Una plaça des de la qual, si emprem el zoom de la memòria oral, de la historiografia, dels documents, de la cartografia històrica, així com de la pràctica arqueològica urbana, ens permet apropar-nos a realitats antigues que manifesten i avaluen l'alé de la plaça durant un llarg mil·lenni.

La plaça de Valga'm Déu, un segle enrere, era punt zero de carruatges i cavalleries. Lloc on abeuraven les bèsties i punt de trobada, abans d'endinsar-se dins la ciutat o apropar-se a les estacions de tren o al moll del port. Una plaça on eren artesans abocats, essencialment, a la reparació i manteniment dels mitjans de transport per terra. La postal de La Industrial Fotogràfica, del 1906, del fotògraf Andrés Fabert, ens congela una imatge secular de la placeta, on els carros i l'escena urbana, de cases planes i tallers, són els protagonistes. I el tuf absent de tràfec de panses i ametles.

Aleshores, aquest urbanisme era bastant recent. Feia poques dècades que s'havien enderrocat les muralles de la ciutat i aquestos vents d'expandir la ciutat feren que a un àrea eixorca de construccions, de seguretat a l'entorn de les muralles d'occident de Dénia, sorgira un dèbil urbanisme que vorejava un espai pla i ras. La forma, en triangle, com una vela llatina, era determinada per les traces de dos camins ancestrals, el camí de Gandia i el camí d'Ondara, que coincideixen parcialment amb les traces de dues vies de comunicació que els seus orígens es remunten a l'antiguitat clàssica.

El camí de Gandia, o la línia del carrer Campo Torres & camí del Cementeri, s'aturaven i conflüen a la plaça, afrontant amb la que fou porta essencial d'entrada, per terra, a la ciutat emmurallada.

La descripció de les fortificacions, que ens ofereix la veu "Denia", en el Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico de España y sus posesiones de Ultramar, de Pascual Madoz, publicat a Madrid l'any 1847, és bastant suggerent per entendre el paper i gènesis d'aquesta plaça.



El plànol “Dénia. 1:20.000”, publicat a Madrid l’any 1859, a cura del tinent coronel d’Enginyers Francisco Coello, que forma part de la fulla “Alicante” de l’Atlas de España y sus Posesiones de Ultramar, en solfa amb el text de Madoz, ens il·lustra la topografia de Dénia poc abans de la demolició de les muralles, així com els elements que configuren l’espai de la plaça.

Per acostar-nos al període entre els inicis de la Guerra de Successió, el 1705, i la fi de la Guerra de la Independència, el desembre del 1813, comptem amb l’excel·lent testimoni de la cartografia històrica, de caire militar que, amb més o menys fortuna, ens dibuixa les línies i els usos que tingué l’espai de la plaça el segle XVIII i els primers anys del XIX.

El plànol Plano de la Plaça de Dénia con el Proyecto del Castillo, de don Anton de Montagu de la Perille, del 1735, ens ofereix una imatge precisa i vera de la plaça on la Guerra de Successió, vint-i-cinc anys abans, havia provocat canvis notoris en alguns punts de la topografia urbana; especialment en aquells que tingueren un fort impacte durant el conflicte bèl·lic. Un d’aquests punts calents, profundament afectat pels setges, fou el nostre àmbit de referència; l’era i esplanada emplaçada adjacent al segment occidental de les muralles de Dénia i la porta de Terra o d’Oliva o, com ens adverteix la nomenclatura del plànol del 1735, la “Puerta de la Crus o de Oliva”. Veuran la porta, junt a una de les torres rodones de la tanca, reforçada per una construcció baluartada, pentagonal, de l’estil del Baluard de Castell de Dénia, de construcció sincrònica, descrit amb llenguatge d’expert artiller al text de Madoz.

Aleshores, una creu de pedra picada, al mig de la plaça, marcava els confins de la ciutat i la unió dels camins. Molt després, amb l’expansió urbana, es traslladaria al cantó del carrer Campo Torres/avinguda d’Alacant i, després, al de l’avinguda de València/avinguda d’Alacant. Ara, només Déu sap on és! El plànol situa, entre el carrer Campo Torres i l’avinguda de València, un pou o sènia on podria haver un abeurador per a cavalleries.

El plànol del 1735 ens ofereix una imatge nítida de la traça de la muralla que circumda Dénia per l’oest i ens permet veure un àrea de seguretat ferma i sense urbanisme a l’interior. Ens ofereix la ubicació certa de la porta, just a la confluència entre el carrer Major i la plaça, i com seguia el contorn de la línia de façana de les cases. Aquesta imatge era fruit, però, d’una intensa reforma que es feu anys després de l’entrada de les tropes del rei Borbó Felip V, que fou a totes llums cruel amb la nostra ciutat. Si troba severa la sentència, cal llegir Roc Chabàs.

L’Arxiu Municipal de Dénia, els darrers setanta, amb el treball i patronatge de don José Martí Muñoz, realitzà una important col·lecció de cartografia històrica de la ciutat on els estudiosos picàvem. Entre els plànols, hi havia un que era vital com a referent per als estudis arqueològics i històrics, del qual sols disposàvem d’una negra i fosca fotocòpia.



*Postal. La Industrial Fotogràfica. c. 1906. Andrés Fabert, fotògraf.
Col·lecció J.A. Gisbert.*

Era el plànol PLAN DE DÉNIA, avec son attaque a la basseville. Hem estat anys i anys cercant la seua procedència i on era l'original. La creença de la pertinença a l'arxiu d'una institució francesa ens feu perdre la brúixola i el fil de la recerca. Hui, més de trenta anys després, súbitament, hem tingut la sort de comptar amb una bona reproducció, la qual cosa ens ha permés advertir algunes qüestions que canvien substancialment la coneixença sobre la traça de la muralla que era adjacent a la plaça de Valga'm Déu.

Ara, podem avaluar un aspecte excepcional; una descoberta gloriosa. El plànol dibuixa dins del circuit emmurallat, entre la línia de façanes de les cases orientals dels carrers de Sant Antoni i de la Bretxa, un llenç de muralla amb torre, sense ús, potser enrunada i anterior.

És, amb tota seguretat, la muralla andalusina que tancava per l'oest la medina del segle XI, al temps en què Dénia fou regne de taifa i estat independent; temps de bonança i de projecció mediterrània. Seguint el que el plànol representa, veiem com es conservava un segment important de la muralla, entre els carrers Pare Pere i sant Sebastià, i com l'antiga muralla, just quan afronta amb el carrer Loreto, compta amb una ampla torre rectangular.

Aquesta torre cal relacionar-la amb l'emplaçament de la porta de Bab Undara, la porta d'Ondara, que compta amb mencions a les fonts àrabs, així com al Llibre del Repartiment, en un assentament de l'any 1242, ja conclosa la conquesta de Dénia i part del territori ultra Xúquer per Jaume I.

L'amplada de la torre grafiada ens fa pensar que seria un ingrés directe, amb un portal inserit en la mateixa torre, encara que es podria emplaçar també just al costat. Siga com siga, es tracta d'un dibuix d'un element vital per a la reconstrucció de la Daniya andalusina, així com per la coneixença de l'entorn de la plaça. Qualsevol afecció al subsòl, si Déu i els interesos ho permeten, donarà llum sobre aquestes i altres ombres que, segles rere segles, enfosqueixen la nostra història.

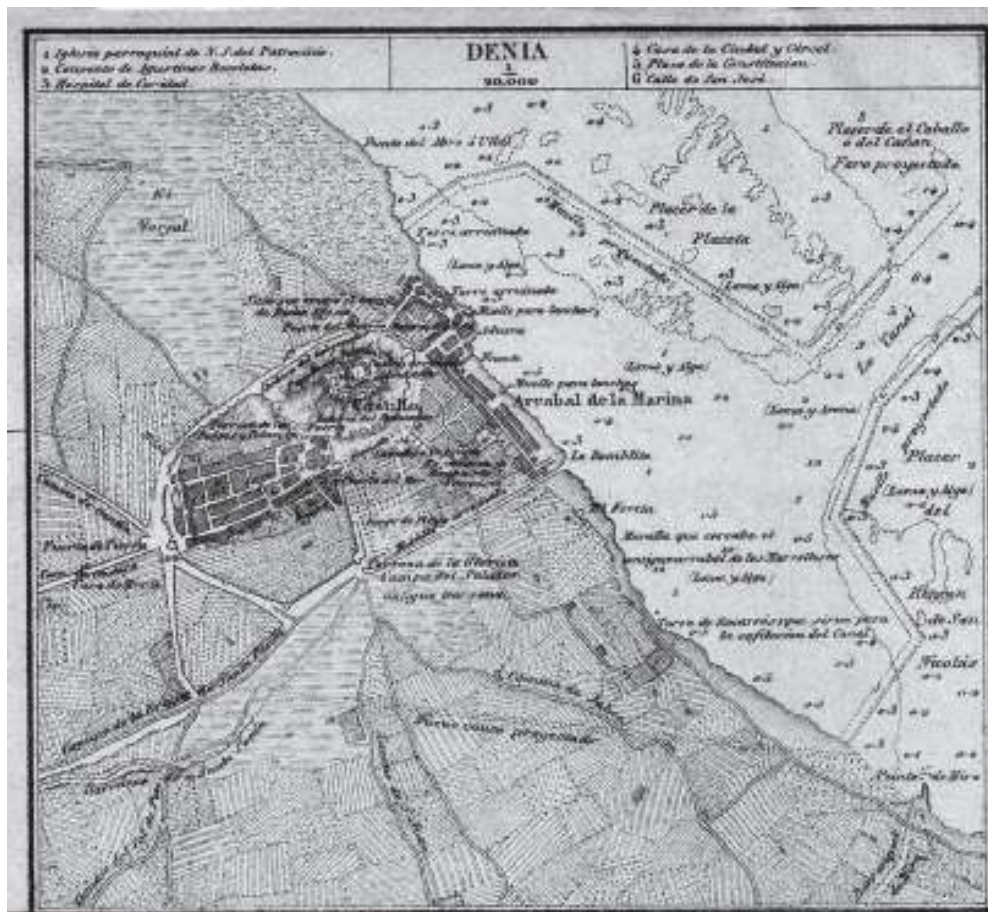
FORTIFICACIONES. Aunque construidas las murallas de esta c. en distintas épocas, y antes de perfeccionarse el arte de fortificación, sin foso ni obras exteriores, tienen sin embargo bastante elevación lo mismo que sus parapetos, á trechos aspillerados, y á trechos con banquetas: en vez de los modernos baluartes hay torreones circulares colocados á corta dist. entre sí, todos con su correspondiente garita de piedra aspillerada; unos con 2 y otros con 3 troneras, cuyas esplanadas son de sólida fáb. La mayor parte de su terraplen es bastante ancho para que puedan caminar por él 6 ú 8 personas de frente: ofrece un paseo cómodo y deleitable, y en su parte oriental bajo de cuyo lienzo está el juego de pelota, hay una plazuela rodeada de bancos de cantería con respaldos, llamada la ant. *Glorieta*, viéndose allí una batería á barbeta que domina al puerto. Al E. se halla la puerta de la c. denominada del Mar, y al O. otra con el nombre de Puerta de Tierra, ambas precedidas por un tambor cerrado con otra puerta. Unense los dos extremos de estas murallas con el cast., que tiene su puerta principal den-

Text de la veu Denia, en el Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico de España y sus posesiones de Ultramar, de Pascual Madoz, publicat a Madrid l'any 1847. Museu Arqueològic de la Ciutat de Dénia. Biblioteca.



A les fonts àrabs, als diccionaris biogràfics àrabs, Bab Undara és l'apel·latiu d'una màqbara o cementeri del temps d'al-Àndalus. Al cementeri que hi havia junt a la porta d'Ondara és on es soterraren, entre tants altres ciutadans anònims, poetes, savis i altíssims personatges dels segles XI i XII. Des de les mesquites, que eren a l'eix dels carrers Loreto/la Mar, entre les dues portes principals de la medina, una processó acompanyava les despulles del mort fins a la tomba, a la màqbara de Bab Undara. El Servei Municipal d'Arqueologia de Dénia ha escomés diverses intervencions que han exhumat tombes del cementeri andalusí.

Les realitzades fins el 2004 resten reflectides en un estudi monogràfic. I de totes es compta amb les memòries.



Plànol "Dénia. 1:20.000", publicat a Madrid l'any 1859, a cura del tinent coronel d'Enginyers Francisco Coello, que forma part de la fulla "Alicante" de l'Atlas de España y sus Posesiones de Ultramar. Col·lecció J.A. Gisbert.



Han estat dirigides pels arqueòlegs Josep S. Castelló, Maria Assumpció Sentí o Carles Monfort, als carrers Pau i Llibertat.

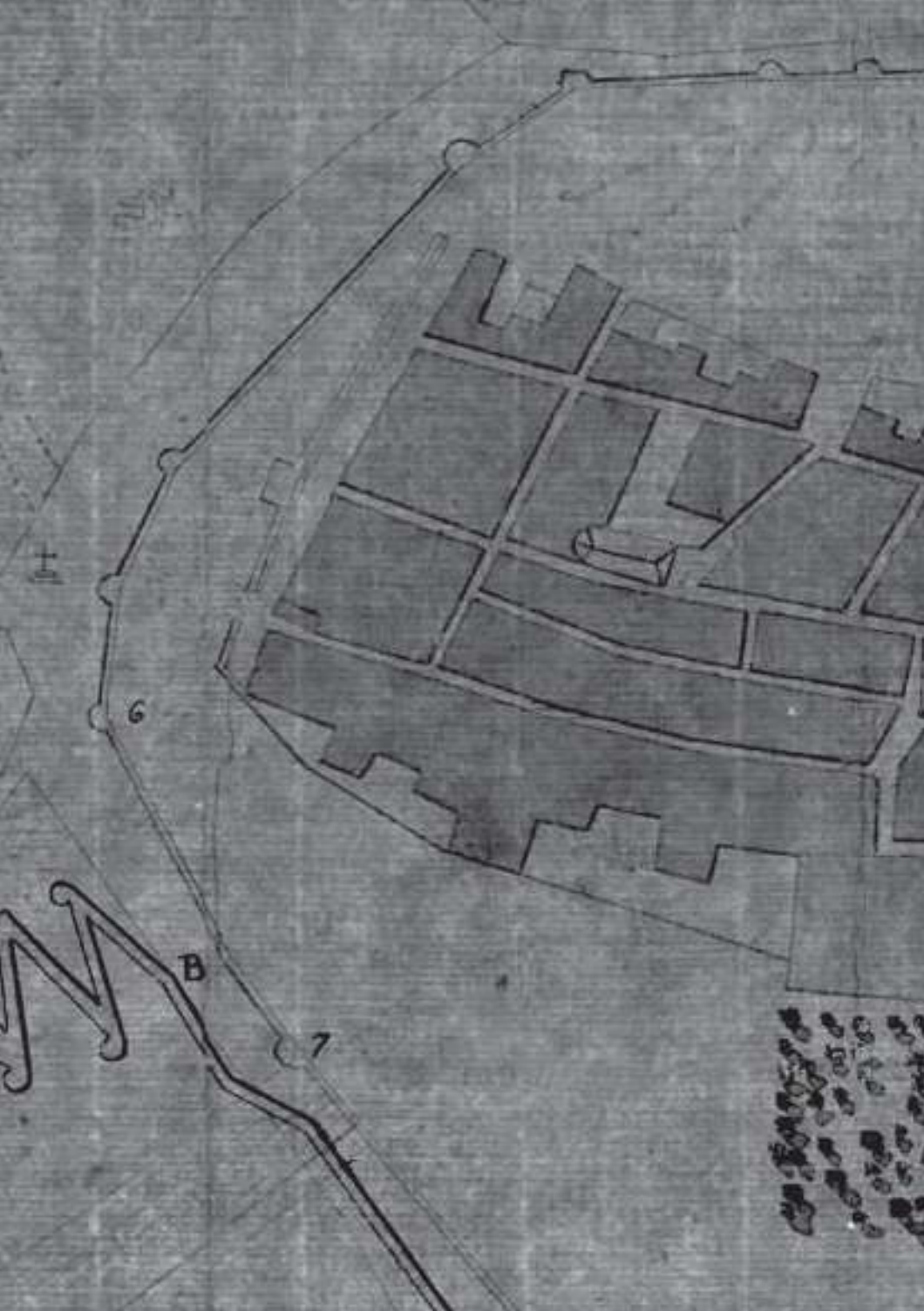
La màqbara de Bab Undara se situa en el triangle format pels carrers Independència, Germans Gavilà Ferrer i avinguda d'Alacant. S'han executat 11 inte vencions, de les quals 8 han estat negatives. Les altres tres han exhumat 517 tombes.

Així, constatem que la màqbara era a un dels costats del camí d'Ondara, al sud d'aquest, allunyada del camí de Gandia, on s'han detectat vestigis d'un raval periurbà.

L'espai de necròpolis de la màqbara Bab Undara no es veu afectada per cap vestigi d'urbanisme andalusí. Ocupa un espai emprat sols per a pràctiques funeràries.



Plano de la Plaza de Dénia con el Proyecto del Castillo, de don Anton de Montaigne de la Perille. 1735.



I carrer
Llibertat, el
cementeri
compta amb
més densitat

d'inhumacions i, amb almenys, quatre nivells de sepultures. Cal pensar que l'activitat i ús d'aquesta necròpolis és de més de dos segles. Les tombes són de fossa, excavades sobre argiles rogenques, amb la posició característica del cos en decúbit lateral, amb els peus orientats cap a la Meca.

Tan sols s'ha documentat una estructura d'un possible mausoleu o tomba no individual, potser en relació al soterrament dels membres d'un clan familiar.

Res sabem de la presència en aquest espai de làpides amb epigrafies. A Dénia coneixem uns 8 testimonis epigràfics funeraris. Cap d'ells es conserva a Dénia. Les descobertes foren realitzades al segle XIX i primeries del segle XX i, amb anecdòtiques i singulars gestes, volaren de Dénia i hui són disperses a museus i col·leccions europees.

PLAN DE DÉNIA, avec son attaque a la basseville" c. 1707.



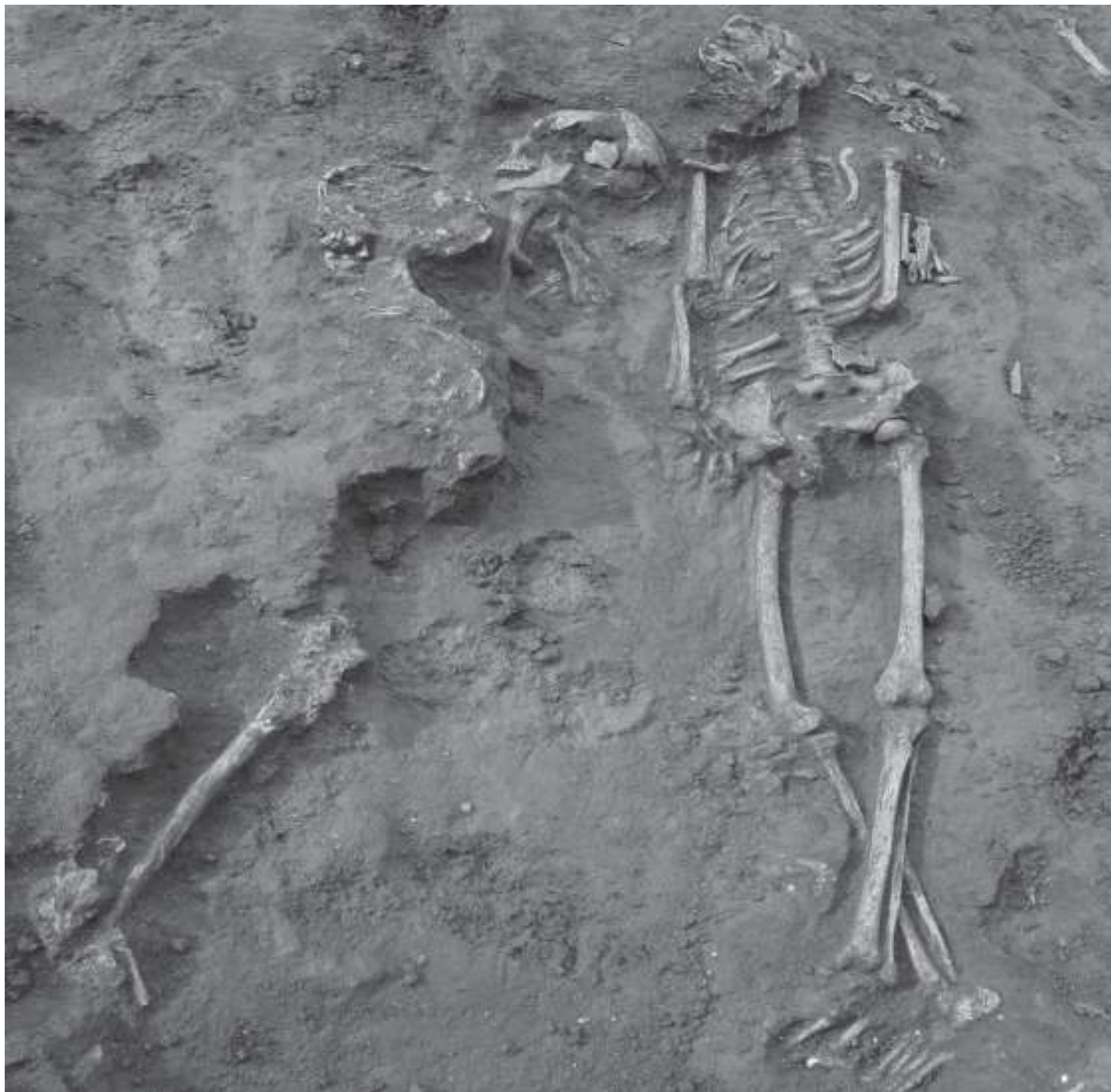
Posem com a exemple el testimoni d'una inscripció provinent de Dénia, ingressada per E. Gauthier de Lys d'Arc, l'any 1850, com a donació, al Musée du Louvre, a Paris. Una llarga inscripció amb sures alcoràniques i formules funeràries, abalisava el lloc de la tomba d'Abu Amir Muhammad b. Amir b. Dirwa al-Yiz, mort a Madinat Daniya l'any 1084 i que, per tant, visqué les darreres gestes taifals.

Assolí els càrrecs wazir il lustre, katib i musrif. Aquest darrer càrrec era el de recaptador d'impostos de la duana del port. En aquest indret, a les rodalies de la plaça, des de la demolició de les muralles i durant el procés d'urbanització o, abans, amb la construcció de trinxeres durant els episodis de guerra, es multiplicarien les troballes d'aquestes riques pedres marmòries amb inscripcions, que eren del gust dels antiquaris i poderosos col·leccionistes. I, així, una volta més, aquest patrimoni de Dénia volà de Dénia. Un alé que no ha canviat.

Ara són les institucions i la politització d'allò diví i allò humà el que genera aquest despull secular d'allò nostre. I nosaltres, seguim en la beatitud secular que ens caracteritza.

Els qui han recopilat al llarg dels segles en diccionaris la saviesa, la vida i obra dels personatges de llustre, hui ens fan descobrir més de cent destacats càrrecs. Alguns amb vincle amb el govern de Daniya: alts funcionaris com cadí, o musrif, entre altres. Homes de lletres que exerciten el paper de secretaris, o notaris.

Poetes, homes de ciència i matemàtics. I lectors de l'Alcorà i experts en ciències religioses. Molts d'ells moren a Dénia i el destí de les seues despulles fou la màqbara de Bab Undara. Yacut ens fa menció i descriu particularitats de la mort d'Abu Amr Uthman B. Said Umar al-Umawi Al-Muniri Al-Qurtubi Al-Dani Al-Maliki.



Tombes de la intervenció arqueològica del carrer Llibertat. Excavació 2007. Foto: Josep A. Gisbert.



*Inscripció provinent de Dénia. Segle XI. Musée du Louvre, Paris.
Foto: Josep A. Gisbert.*

Abu Amr Al-Dani naix en un raval de Còrdova i mor a Dénia el dissabte 6 de febrer del 1053. Interessat en la ciència islàmica (ilm), destacà en les ciències alcoràniques i fou expert en la lectura de l'Alcorà. Encara hui són presents i s'estudien a les escoles les seues normes per a la lectura del llibre sagrat dels musulmans.

La seua obra és emprada en biblioteques i a l'abast en llibreries dels països musulmans. Es conegut i estimat i hi ha ençà tres països en que l'Alcorà és llegit segons les seues normes: Egipte, Líbia i Tunísia.

Segons el relat d'Al-Dahabi i Ibn al-Yazari, morí a Dénia el dilluns 14 de sawwal de l'any 444 a l'edat de 72 anys lunars. Fou soterrat eixe mateix dia, després de l'oració de la vesprada en la seua Vega (baqi). Segons Yacut, en el cementeri que hi havia junt a la porta d'Ondara (Bab Undara).

Tal era la consideració del difunt que el príncep o emir Alí Iqbal ad-Dawla caminà davant el cadàver i fou molt nombrosa la gent del seguici fúnebre.

L'OESTE DE FÀ CENT ANYS. DE L'ANTIC RÈGIM A LA REVOLUCIÓ BURGESA

Rosa Sesar Pérez. *Arxiu Municipal de Dénia*

[illegible]

La ciutat de Dénia vivia durant la segona meitat del segle XIX i primeries del segle XX un temps de creixement econòmic per l'auge del negoci de la pansa, un negoci que es complementava amb productes com les cebes i altres fruits. El port de Dénia, motor històric de l'economia deniera, esdevé el punt d'eixida cap a l'estranger dels productes agrícoles de tota la comarca. Com a resultat del boom econòmic també creix la població de la nostra ciutat. Segons Pascual Madoz en el conegut *Diccionario Geográfico Estadístico-Histórico de España*, cap a l'any 1845 la ciutat de Dénia tenia 2.619 habitants. Tan sols cinquanta anys més tard, anys en general daurats en el negoci de la pansa, Dénia havia quadruplicat el veïnat amb 12.161 habitants. Els nous temps fomentaren l'aparició a Dénia d'una burgesia enriquida i cosmopolita, que troba la base del seu creixement no ja en la possessió de terres i el cobrament de rendes, com en èpoques anteriors, sinó en l'agricultura comercial i el món mercantil i navilier. Els negocis relacionats amb la comercialització de la pansa i tot el que l'envolta, obriren camins per a fer molts diners i crearen també noves expectatives i nous horitzons culturals. El 1869 s'inaugura el Teatre Principal de Dénia i també a partir d'eixe any es publiquen a la pionera impremta de Pedro Botella, periòdics, fullets i llibres, com els dos volums d'*Historia de la ciudad de Dénia* del denier Roc Chabàs. Aquest ressorgir produeix la proliferació dels cercles culturals on es gesten les reclamacions dirigides als polítics locals i provincials sobre millores en infraestructures urbanes i en transports per tal d'acabar amb l'aïllament secular respecte a l'interior del país.

La ciutat des de mitjans del segle XIX s'ompli de magatzems pansers que donen treball temporal a milers de dones de Dénia i d'altres poblacions de la Marina i la Safor. De la mà del negoci panser augmenten també a Dénia el número de les empreses serradores que preparen la fusta per a l'elaboració de les caixetes que ben ornades amb garlandes de paper, "les camises", portaran el nom de *Valencia raisins*, les panses de la Marina, pels mercats nord-americà i europeu, especialment a Anglaterra. El creixent treball obrer fa que s'iniciï a Dénia, més prompte que a altres poblacions de la comarca, el ferment d'activitats sindicals i polítiques ben significatives que marcaran el tarannà de la població. Ja l'any 1903 es va fundar el sindicat de *Carga y descarga de muelles del puerto y ferrocarriles* i en anys posteriors es crearan, el 1917, la *Sociedad Obrera Marítima* i el 1918, la *Unión de Obreras*, que agrupava a més de 2.000 dones de la pansa. L'associacionisme denier arribà a ser tan fort que als anys vint trobem constituïdes dotze societats amb reivindicacions laborals.

La ciutat creix i la nova burgesia té el desig i la voluntat política i econòmica de crear un entorn modern al nivell de les seues possibilitats econòmiques. S'imposen les grans reformes urbanístiques amb els plànols geomètrics dels anys 1852 i 1867, aquest últim redactat pel mestre d'obres Patricio Ferrándiz, conservats a l'arxiu municipal i estudiats per l'arquitecte Josep Ivars. Al voltant de l'any 1870 s'enderroquen les muralles que tanquen la ciutat.

Una “millora” demandada pel gros de la societat ja que en aquells temps, quan la medicina encara no era capaç de controlar les epidèmies que atacaven Dénia amb regularitat, s’atribuïa al tancament de les muralles, que no deixaven “córrer l’aire”, la culpa de la força de les malalties i febres de l’estiu. No cal dir que aquestes idees suposaren grans pèrdues de patrimoni, com es lamentava l’historiador Chabàs sobre la pèrdua de les muralles i les portes, la de Terra situada en la zona de la falla de l’Oeste.

La Geografia General del Reino de Valencia, en el volum dedicat a la província d’Alacant, a càrrec de Francisco Figueras Pacheco, ens parla d’aquella Dénia de fa ara cent anys. L’any 1914 a Dénia l’activitat principal encara era la agricultura dedicada sobretot a l’elaboració de la pansa, però també hi havia una incipient indústria amb tres fàbriques de joguets de fusta, tres de joguets de metall, una serradora de fusta per a envasos per a productes agrícoles, una fàbrica de gas per a l’enllumenat, una fàbrica de sabó, una de gel, una de paviment hidràulic, una fàbrica de gasoses, catorze serres i cinc màquines de claus. El sector hostaler més lligat a les activitats econòmiques que al turisme, encara molt reduït, dotava a la ciutat de dos fondes, algunes cases d’hostes i hostals i quatre establiments per a prendre café.

La ciutat es modernitza. Urbanisme i serveis

L’any 1862 ja es disposa de servei de telègraf. L’aigua potable comença a arribar a les cases a partir de l’any 1881, encara que la majoria de la població s’havia d’abastir en les set fonts públiques, dos d’aquestes situades en la demarcació de la falla Oeste, a les actuals places del Tenor Cortis i de Valga’m Déu. L’any 1888 s’inaugurà a Dénia l’enllumenat públic de gas, una millora de la qual gaudien només les principals poblacions. Per a l’abastiment de gas per a encendre els farons de cristall dels carrers i també els d’algunes cases particulars, es construí una fàbrica de gas que es gestionà per l’empresa Anglo-Spanish Gas CL, de la qual encara queden restes i que necessita una urgent rehabilitació o serà una pèrdua més del patrimoni denier. Aquest enllumenat canvià la nit de Dénia i tan sols si pensem el que passa quan se’n va la llum d’algun sector de la població -un fet molt inusual- podem comprendre el que suposa caminar per un carrers en tenebres. Els temps evolucionaren i ja l’any 1903 l’Ajuntament va signar el contracte per a la instal·lació de l’enllumenat públic elèctric.

El naixement d’una nova societat i l’empenta econòmica produïren un augment de població que necessitava més cases i, per tant, calia obrir nous carrers. L’antic raval de Terra que tingué el seu origen al segle XV, l’actual centre urbà, que comunicava l’interior amb el port, necessitava ja un eixample. Segons ens conta Josep Ivars en la imprescindible obra: *La ciutat de Dénia. Evolució i permanència del fet urbà*, la Reial Orde de 1846 obligava a redactar un plànol geomètric a les grans poblacions i Dénia fou una d’elles. El plànol geomètric de Dénia de 1852 buscava l’alineació de les façanes i l’obertura d’un nou carrer en el lloc anomenat la Closa. Un espai, com indica el seu nom, clos, tancat dins del recinte de les muralles que, recordem, estaran encara en peu fins a la dècada dels setanta del segle XIX. Un espai on es construirà el carrer del Pare Pere.

Topografia i Toponímia. Els espais urbans de l'Oest de la ciutat

El carrer del Pare Pere i la Plaça del Tenor Cortis

Projectat dins de la Closa, el carrer del Pare Pere amb la plaça Redona, estarà ja completament construït cap a l'any 1855.

El nou carrer fou batejat amb el nom de Pedro Esteve, en record de l'estimat franciscà denier impulsor de la festa de la Santíssima Sang. La festa s'inicià a Dénia a finals del segle XVI i visqué un temps d'auge de la mà de fra Pere Esteve. El Pare Pere va nàixer al veí carrer de Loreto, molt prop de la seu de la confraria de la Sang i, per tant, coneixia des de ben jove la devoció a la Santíssima Sang. L'any 1633, en tornar a la Dénia natal, el franciscà trobà la ciutat assetjada per les febres i, aleshores, preparà unes festes en honor a la Santíssima Sang. La població sanà miraculosament i la Sang guanyà un lloc d'honor dins del conjunt de les devocions denieres.

L'obertura del carrer coincidí amb un temps de gran devoció cap al pare Pere pel fet del descobriment del cos a València l'any 1839. La ciutat reclamà immediatament el cos, que es portà a Dénia; en commemoració del fet, un nou i destacat carrer portaria el nom de Pedro Esteve. El primer Ajuntament democràtic, allà pel 1976, decidí canviar el nom de Pedro Esteve pel més popular de Pare Pere.

En el límit del districte trobem la plaça del Tenor Cortis, en origen la plaça Redona. Des de mitjan del segle XIX existeix esta placeta oberta en cercle que divideix en dos seccions el carrer del Pare Pere. L'any 1926, fa ja prop de noranta anys, canvià el nom pel que hui coneixem: Plaça del Tenor Cortis i col·locà per recordar l'esdeveniment una preciosa placa de pedra amb l'efígie del denier Antonio Montón Corts, Cortis, la qual encara podem contemplar. El gran tenor Cortis, triomfador als escenaris d'òpera d'Itàlia i Amèrica, va tindre un origen molt humil. Sa mare viuda, amb dos fills al seu càrrec, hagué de treballar venent aigua en la font pública d'aquesta plaça Redona, la qual al final portaria el nom del seu fill.



Plaça Redona amb la font, cap al 1910. Llibre: Dénia 1880-1980.

El carrer de Loreto i el convent de les Agustines

En paral·lel al carrer del Pare Pere està el carrer de Loreto, un dels més antic de Dénia. Configurat entre els segles XV i XVI, i un dels principals accessos a la ciutat, en enllaçar la porta de Terra del circuit de la muralla amb la plaça de l'Ajuntament i amb la porta de la Mar, al principi de l'actual carrer de la Mar, punt de partida de la connexió amb el port.

En temps del duc de Lerma i V marquès de Dénia, s'aprofità la visita del rei Felip III l'any 1604 per a fundar, al final d'aquest carrer, un convent d'agustines descalces. El convent, femení i de clausura, es construï sobre l'antiga ermita de Nostra Senyora de Loreto i el local de les escoles que també era la seu de la confraria de la Santíssima Sang. Així, el convent de les monges nasqué ja unit al culte a la verge de Loreto, que dona nom al carrer, almenys des del segle XVI, i sobretot a la Santíssima Sang. En l'església del convent es custodia la imatge de la Santíssima Sang que data de primeries del segle XVII. Una devoció religiosa que triomfà a Dénia i que continua en l'actualitat amb total vigència.

Plaça de Valga'm Déu (Válgame Dios; Valgamedió; de l'Abeurador, de la porta de la Creu; de la porta de Terra; de la porta d'Ondara)

Estem en un lloc amb gran pes històric, un dels accessos a la ciutat de Dénia, per això trobem molts noms relacionats amb aquesta plaça de Valga'm Déu, on es planta la falla de l'Oeste. Joan Ivars en el llibre: *Els noms de lloc i de persona de Dénia*, diu que la denominació de la plaça comença a aparèixer a finals del segle XIX, en tombar les muralles, en la forma "Válgame Dios" escrit en la placa tot junt: "Valgamedió", aquest és el nom que es mantindrà fins a l'actualitat com a nom oficial; encara que de manera popular molta gent l'anomena com plaça de l'Oeste, en relació a la demarcació fallera que la inclou.

Segons recull P. Madoz, en aquest lloc: "El año 1843 se construyó un paseito a la salida de la puerta de Tierra, denominándolo nueva Glorieta, cercado con verja de madera pintada, postes con jarrones, y dos puertas que dan a los caminos de Valencia y Ondara."

Aquesta nova Glorieta construïda amb materials efímers degué durar poc de temps perquè no apareix en plànols posteriors; en tot cas va desaparèixer en tombar les muralles uns trenta anys després de la construcció. També hi havia a Dénia una altra glorieta, l'antiga Glorieta, situada en l'encreuament dels carrers Diana i Historiador Palau.



Plaça de Válgame Dios cap a l'any 1910, amb la font pública a l'esquerre i els animals i els carros. Llibre: Dénia 1880-1980.



Segons Ivars, en relació al significat del seu nom, diu: “Sembla que aquest nom procedeix de l’exclamació que pronunciaven els vianants en veure els ajusticiats que eren mostrats al poble en aquesta plaça, on estava la porta d’accés a la ciutat coneguda com Porta de Terra, d’Ondara, o de la Creu”

Com de moment no hem trobat cap referència a aquest fet, ens atrevim a proposar una altra possible explicació del nom Valga’m Déu relacionada amb la seguretat personal dels viatgers. És sabut que a la segona meitat del segle XIX es va viure un temps especialment insegur pels assalts de les quadrilles de bandolers i de les partides carlines, que atacaven fins i tot les poblacions, i controlaven els camins. Eixir de la protecció de la ciutat amb les muralles era un autèntic risc. Pot ser que els llauradors, que cada dia acudien als bancals veïns, els venedors i els viatgers, en eixir de Dénia, s’encomanaren a la protecció divina: Valga’m Déu, davant d’un camí que sabien ple de perills.



Rebut de l'escultor Jaume Blanquer pel pagament de les dos creus de Dénia.
Arxiu Municipal de Dénia.

La creu de la porta de Terra

A la plaça de Valga’m Déu es va col·locar a primeries del segle XVII una creu de terme, la creu de la porta de Terra que delimitava l’entrada a la ciutat des de l’interior, des de terra. Aquesta creu era la parella d’altra coneguda com a creu de la Mar, de la qual podeu veure una còpia a la plaça del convent de Sant Antoni.

Les dos creus es varen encomanar a l’hora al taller de l’escultor mallorquí Jaume Blanquer i es varen pagar l’any 1609.

La creu de Terra degué desaparèixer segurament un segle després amb la destrucció de tot aquest espai urbà en la guerra de Successió. Un conflicte bèl·lic de conseqüències terribles per a la ciutat de Dénia, que donà al carrer de la Bretxa. Segons Roc Chabàs, aquest carrer rebé el nom en record de l’espai de cases que es tombaren per defensar la muralla dels atacs de l’exèrcit borbònic al mes de juny del 1707. En aquest segon setge, la ciutat, amb tres bretxes obertes a les muralles, resistí l’atac de les tropes del rei Felip V comandades pel temut D’Asfeld. El general borbònic venia de cremar Xàtiva però no va poder rendir Dénia fins a un tercer setge al novembre del 1708.

L'abeurador

Els ramats i les cavalleries tradicionalment han passat per la plaça de Valga'm Déu per a pasturar pels voltants de la població o per a iniciar o tornar d'un viatge. També passaven per allí, com històric punt d'accés a la ciutat, els cavalls i els ases que tiraven dels carros d'alga per a preparar el fem dels bancals, i el cavall adornat amb plomes negres que estirava del carro dels difunts, camí del cementeri.

Des de finals del segle XV fins a primeries del XIX està documentada l'existència d'un abeurador en la zona de l'actual plaça de Valga'm Déu-carrer de la Bretxa. L'abeurador era un servei municipal i per això corresponia al Consell -l'Ajuntament- el cuidar que tinguera bones condicions i l'aigua fóra neta i suficient. Segons recull Joan Ivars, per tradició oral, l'actual plaça de Válgame Dios era coneguda popularment com plaça de l'abeurador. En enderrocar part de les muralles a finals del segle XIX i en ampliar la ciutat extramurs, l'antic abeurador, que estava dins del recinte de la muralla, va ser traslladat a l'exterior al voltant de la desapareguda porta de Terra. Aquest espai es denominà popularment plaça de l'abeurador, sense que fóra oficial.

L'abeurador, situat prop de la font de la plaça de Válgame Dios, continuà fent la seua funció al llarg dels anys. Sabem que durant la Guerra Civil hi havia a Dénia un centre de rehabilitació per a membres de les Brigades Internacionals i encara que la relació amb el poble era bona, en ocasions hi havia queixes. Una de les queixes està relacionada amb l'abeurador; els veïns denunciaren que els soldats internacionals es llavaven el cos i també la roba a l'abeurador i açò podia produir una infecció de les aigües amb perjudici per al ramat que bevia.

Segons ens conta V. Balaguer, en temps de l'alcalde Antonio Muñoz, per l'octubre del 1948, es va decidir la destrucció de l'abeurador. Davant la polèmica, per les opinions en contra, es construï un nou abeurador molt més senzill, al carrer de Montcada adossat al col·legi Cervantes. Alumnes del Cervantes recorden que l'abeurador estava unit a la paret del col·legi pels anys seixanta, quan encara quedaven a Dénia ramats d'ovelles i cabres.

El carrer de Campo Torres (el camí del Cementeri)

Des de l'accés a la porta de Terra de la muralla – al voltant de l'actual plaça de Valga'm Déu- comença l'antic camí del cementeri. Un camí que pren aquest nom en construir l'any 1843 un nou cementeri en l'antic camí d'Ondara, quan encara no s'havia construït la carretera a Ondara que coneixem.

El camí del cementeri mantindrà aquest nom fins juliol del 1932, quan José Calafat Cabrera, alcalde de la primera corporació republicana, va proposar el canvi de nom d'alguns carrers de la ciutat per tal de mostrar gratitud cap a algunes persones que mereixien un reconeixement. La mesura també mostrava la voluntat d'un govern municipal laic en substituir els carrers amb noms de sants o el d'aquells altres amb escassa vinculació amb Dénia. D'aquesta manera el camí del cementeri, cada volta més urbanitzat, es convertia en el carrer de Campo Torres.

Com ja deia Joan Ivars, el nom Campo Torres està relacionat amb algun parent del marquès de Campo. Pot ser que el nom es posara en honor a la família propietària de la finca Campo Torres relacionada amb Gabriel Moreno Campo, nebot del marquès, que va participar en l'arribada del ferrocarril a Dénia i en la construcció del port. De fet és l'únic personatge a qui hem vist que se l'anomena com: Sr. Moreno Campo Torres Pérez. Encara que aquest Gabriel Moreno ja tenia, des del 1920 al 1990, el que en origen era el carrer Cavallers al seu nom.



*El pas a nivell del tren a Carcaixent amb la creu de pedra, any 1972.
Arxiu Municipal de Dénia.*

El pas a nivell del tren de Carcaixent

Després de moltes reclamacions i promocionat pel marquès de Campo, l'any 1884 arribà a Dénia el desaparegut ferrocarril de Carcaixent que enllaçava a València. La via fèrria travessava la demarcació de la falla del districte Oeste a l'altura de l'actual encreuament del carrer Campo Torres amb l'avinguda d'Alacant.

La línia Carcaixent-Dénia fou tancada ara fa quaranta-un anys i amb ella desaparegué un món de vivències. El tren de Carcaixent al llarg de noranta anys ens permeté arribar fins la ciutat de València. Aquesta línia fèrria consolidà els històrics contactes de Dénia amb la província; unes relacions que s'incrementaren durant la famèlica postguerra quan homes, dones i xiquets, per millorar una difícil subsistència, es dedicaven a l'estraperlo. El tren de Carcaixent els tornava a casa carregats de fardells amb l'apreciat arròs que es produïa per la Ribera i que era tan demandat en totes les taules i cassoles. Sempre i quan no caiguera en mans de la temuda Guàrdia Civil que vigilava els trens. També el tren de Carcaixent facilità la comercialització dels joguets de Dénia i cada Nadal els jogueters deniers demanaven a la companyia que augmentara els vagons per a enviar els joguets. Aquell tren desaparegut encara està viu en els records de joventut de molts que gràcies a aquest transport accediren als estudis superiors o es compraren l'aixovar a la capital.

L'antiga línia que enllaçava Dénia amb València ens ha deixat una estació, hui museu, un carrer La Via i molts records, com els d'aquell pas a nivell aleshores situat als afores de la població al camí del cementeri. Un pas a nivell urbà, hui inacceptable pel seu perill, però que en aquells temps, més laxes en seguretat ciutadana i en proteccions, tots veien com un fet quotidià i pel qual passaven entre altres molts alumnes de l'IES Historiador Chabàs.

La creu de terme de la via

Pels anys quaranta del segle XX, en plena postguerra, l'Ajuntament va fer una sèrie de creus per a delimitar l'inici de l'espai urbà. Una d'aquestes creus de pedra es va posar al costat de la via del ferrocarril de Carcaixent en l'encreuament entre el carrer de Campo Torres i on s'obriria més tard l'avinguda d'Alacant. Anys després, en desaparèixer el pas a nivell pel 1974, la creu passà a l'encreuament de l'avinguda d'Alacant amb l'avinguda de València i allí estigué fins al novembre de 1982. En temps de l'alcalde Joaquín Chornet, dins dels actes d'agermanament amb Mantes, s'instal·la en aquest lloc un monòlit commemoratiu. La creu, segons ens han contat, fou retirada per la brigada d'obres municipal i traslladada al lloc de magatzem, en aquells temps, per l'actual ecoparc.

El fielato

Fielato era el nom popular que rebien les casetes o locals per al cobrament dels arbitres i taxes municipals sobre el tràfic de productes alimentaris i el lloc on es comprovava també el seu estat sanitari. El nom procedeix de la paraula castellana “fiel”, el pes que s’emprava per a pesar els productes. Els fielatos estaven situats a les entrades de les poblacions i els seus responsables eren coneguts com a “consumeros”. Era un servei de recaptació que no realitzava directament l’ajuntament sinó que mitjançant un concurs públic assignava al millor postor.

El fielato central de Dénia estava situat on estava l’entrada a la ciutat, a l’encreuament de les actuals avingudes de Gandia i de València, i que en els temps que ens ocupen eren el camí de Gandia i el camí que enllaçava cap a Ondara. El fielato s’obria i es tancava cada dia amb la llum del sol i sabem que a Dénia hi havia pel 1916 quatre fielatos, l’esmentat fielato central i tres més: a l’escorxador, per a controlar la carn; al moll per al peix; i un quart a l’estació de ferrocarril per a vigilar les mercaderies que arribaven. L’impost de consums sobre productes de primera necessitat com l’arròs, l’oli, el vi, etc, es va mantindre des de mitjans del segle XIX fins a primeries dels anys seixanta. No cal dir que els “consumos” eren molt impopulars i sempre hi ha alguna història d’algun afectat que, malhumorat, en lloc de pagar pel cànter de vi que volia entrar preferia beure-se’l davant del fielato encara que després amb el vi “ja lliure d’impostos” hagueren de portar-lo a casa.



*Casa del fielato que es conserva a l'encreuament de l'avinguda de València i el camí de Gandia.
Arxiu Municipal de Dénia.*

El Camp Roig

Al segle XV ja hi havia una partida a Dénia amb el nom de Camp Roig. No sabem si el Camp Roig medieval coincideix exactament amb l'actual ubicació del Camp Roig, segurament l'actual és una part d'aquell espai de cultiu original. El que és evident és que rep el nom pel mateix motiu: el color roig de la terra.

Vicent Balaguer recorda que, pels anys trenta, allí anaven a jugar al futbol els xiquets de Dénia, era una zona de descampat sense cap instal·lació per la qual passava el tren de Carcaixent-València. Un moment que marcava el final de molts dels partits de la lliga infantil deniera.

El Rodat

Segon Ivars, el topònim “rodat” sempre fa referència a espais tancats generalment per a la pastura del ramat. Al segle XIX ja es fa menció a una partida Rodat que llinda amb el camí de Gandia. Vicent Balaguer ens ha contat que les terres del Rodat eren de la família Morand i que abans d'inaugurar el camp de futbol, allà per l'any 1942, recorda que aquest terreny era una superfície de terra rogenca, argilosa, poc productiva. Una terra que en part fou aprofitada per a les obres del port de primeries del segle XX. En aquest espai l'any 1955 es va inaugurar el camp de futbol del Rodat.

El Cementeri

Des de primeries del segle XIX, els antics cementeris de la ciutat estaven saturats i les disposicions legals estaven dirigides a salvaguardar la salut pública de les poblacions i per tant s'animava a construir nous cementeris públics fora dels recintes eclesiàstics. La situació general a Dénia era lamentable fins a l'any 1843, quan comença a funcionar el cementeri que coneixem. Un cementeri nou i salubre, situat fora de la població – en aquells temps encara més allunyat que hui – i tot gràcies a la generositat de Maria Josefa Morand Cardona.

En relació a la història fundacional del cementeri denier, segons diu en la placa del monument funerari, Maria Josefa Morand va morir l'any 1842, als 57 anys, de pena per la mort del seu únic fill, José Fourrat, nascut el 1820 i “finado lejos de su patria en sus años juveniles”. La pèrdua del fill és un motiu greu suficient per motivar una mare, però realment la història familiar de la fundadora és molt més tràgica. Josefa Morand Cardona, casada amb Juan Fourrat Fourrat, del comerç, va tindre tres fills: José, Juan Bautista i Jaime. Imaginem per tant una vida familiar còmoda i agradable, quan en tan sols dos anys, 1823 a 1824, Josefa Morand es quedà viuda i se li moriren dos xiquets; tan sols quedaren la mare i el fill major, d'uns 4 anys. Un fill que també moriria abans que sa mare i lluny de Dénia.

El Diccionari de P. Madoz ens ho explica d'aquesta manera:

“Hasta el año 1843 había en Dénia un lugar muy reducido llamado Cementerio donde todo inspiraba horror; hoy acuden los naturales y forasteros a ver y admirar la ventajosa transformación que ha tenido este sitio fúnebre, debida a doña Maria Josefa Morand, natural de aquella ciudad, quien legó para este y otros objetos piadosos 4.000 pesos al fallecer en noviembre de 1842.

Acaba pues de construirse un espacioso cementerio en una superficie cuadrada de tierra de 60 varas por lado, o sean 3.600 varas cuadradas, rodeado de una pared sólida de 18 palmos de elevación y de 4 de cimiento a una distancia $\frac{1}{4}$ hora de la ciudad, en paraje bastante ventilado, inmediato al camino llamado de Ondara.

A la entrada de este recinto se ha edificado una decente capilla con su vestíbulo correspondiente y con un altar dedicado a la virgen de los Dolores, cuya sagrada efigie ha pintado al óleo con feliz éxito D. Juan Llacer.

En el centro del lugar que describimos, se ha erigido un sencillo monumento de piedra jaspeada y pulimentada y de figura octogonal a la memoria de la dicha fundadora.”



Monument a Maria Josefa Morand, fundadora de l'actual cementeri de Dénia. Arxiu Municipal de Dénia.



El metge Carlos Belloch i les infermeres al jardí de Campo Torres convertit en sanatori durant la Guerra Civil. Llibre: Dénia 1880-1980.

La finca Campo Torres

També coneguda com la Casa de la Baronessa, la finca Campo Torres està envoltada d'un magnífic jardí amb arbres centenaris. La residència es degué construir a l'últim terç del segle XIX i aquest edifici i el jardí històric que l'envolta estan inclosos en el Catàleg de Béns Protegits de l'Ajuntament de Dénia.

Aquest document ens diu que l'edifici, de dos altures, té planta rectangular amb quatre naus que s'articulen al voltant d'un pati central i dos torres.

Per documents de l'Arxiu Municipal sabem que a l'inici de la Guerra Civil i davant la política d'expropiació de finques urbanes per a usos públics, el 27 de setembre de 1936, Rosalia Moreno Carbonell va cedir la seua finca Campo Torres al Comité d'Enllaç per a que instal·lara allí l'Hospital de Dénia. Aquest sanatori municipal-comarcal va ser dirigit pel metge Carlos Belloch i va estar actiu durant tota la guerra.

Molts més llocs i situacions es podrien contar d'aquest espai de la demarcació Oeste de la ciutat de Dénia. Cal conèixer la nostra història i el nostre patrimoni perquè tots som responsables de la seua preservació com a hereus de tots aquells deniers i denieres que caminaren com nosaltres els mateixos carrers i camins. Una herència que estem obligats a conservar per al futur.

L'OESTE DE FÀ 50 ANYS: UN MICROCOSMO. OFICIS DEL RECORD

Toni Martí

Gràcies de tot cor.

AA

En aquest llibre intentaré donar la meua visió d'allò que era el nostre barri el segle passat, i més concretament cap als anys cinquanta, jo que l'he viscut com a veí i com a faller. Potser no encerte del tot, perquè és molt el que hi ha per a contar.

En primer lloc, m'agradaria retre homenatge a totes aquelles persones que en aquells temps tan difícils foren capaces de dur endavant el seu negoci i ajudar amb ell a moltíssimes altres que patien de debò, al no tenir treball; i aquells que sí que en tenien, rebien molts pocs ingressos, perquè eren temps de franquícia i de noms que no es podien dir, i on l'oferta dels consumidors era per tot arreu la mateixa. Llàstima que molts d'aquests negocis hagen desaparegut. Alguns van arribar a ser centenaris, com casa Vaquer al carrer de Pare Pere, el taller de carruatges Antonio Soler, a la plaça de l'Abeurador, o la fàbrica de ferro situada vora la via del tren Dénia-Carcaixent, al costat del Camp Roig, on jugaven molts xiquets del nostre barri.

Altres negocis de la primera meitat del segle passat encara continuen en actiu gràcies als descendents, com ara la ferreria de Joan Seguí, president de la nostra falla els anys 54/55, situada en la mateixa plaça de l'Abeurador. És el nét qui des de fa uns anys du el negoci, després de regentar-lo el pare, l'avi, i el besavi, conformant així quatre generacions de ferrers. També continua encara el forn de Paquita la Moca, que en el seu temps s'anunciava com Paquita Sivera, el mejor horno de Denia, per a després regir-lo el seu nebot Joan i, a hores d'ara, la viuda de Joan, Pepita, i els seus dos fills, són els qui continuen amb el negoci familiar que abraça ja tres generacions de pastissers i forners. En la plaça de l'Abeurador trobàvem el senyor José Bertomeu, més conegut per Pepe el Corretger, Paco Mut, Herrerita, amb la seua tenda d'ultramarins, el senyor Àngel Viciano, conegut com Àngel el Biciclista, els germans Galàn, tapissers, i el taller de carruatges d'Antonio Soler, amb el manescal dins del taller mateix.

Al costat estava el bar de Miquel Bisquert, parada obligatòria de carreters i llauradors. També hi era la tendeta de la Callosina, hui convertida en seu de la filà deniers, el bar del senyor Miguel Crespo, anomenat Ca Forna, que s'anunciava com gran barman, o Ca Miguel Juan, al carrer de les Monges, en un temps on aquest bar estava dins el districte faller de l'Oeste.

Al carrer del Pare Pere hi havia des de l'any 1945 l'establiment de Juan Ribot i Maria Salort, que primer va ser tenda per a convertir-se més avant en bar, anomenat Tasca Oeste, on segons les fotos de l'època, la nostra falla feia bones sopades. Un poc més avant, Juan Orduña des dels anys 50, venia tota mena d'aliments, era més conegut com Cal Xurret. Al costat, hi havia la casa de José Vaquer, que primer va ser despatx de vins i licors, i més avant va esdevenir també en estanc.

Als anys 50, va canviar de propietari i va llogar el negoci el senyor Enrique Miralles, qui juntament amb la seua dona i filles, se'n feren càrrec un grapat d'anys. A hores d'ara, s'ha convertit en la seu de la penya Barcelonista de Dénia. Sense abandonar el carrer també trobem la perruqueria de Paulina, la fabriqueta de Jaume Devesa i la barberia de José Luis, ubicada primer al carrer de les Monges; a Antonio Bertomeu el llanterner, als anys 40/50, Lorenzo Martí, barberia i servei de massatgista, Juan Rosselló Ribes, sabater des de 1929 fins a 1963, encara que després la seua filla Maria Isabel va obrir una perruqueria de dones on va treballar fins 2008 –Peluquería Mabel-.

També estava el perruquer de dones Juan Narciso, veí de Brígida. El forn de Brígida també va estar un bon grapat d'anys fent pa i coques sense parar, al costat del forn de Pons, que encara hui despatxa pa al mercat municipal. El Beato, venia en la seua tendeta vins dels bons al costat del supermercat de Mulet, que després va passar a mans de la família Font. Prop, la gestoria de Benito Palacios, de les primeres de Dénia; el taxi de Castellano, més conegut com el Bisco, encara que després els fills van obrir un negoci de tractors i compressors, i la sastreria dels senyors Antonio Signes i Emilio Negre, de les millors de Dénia. La neboda seria fallera major de la nostra comissió l'any 1967.

Si passem al carrer Major, teníem la tendeta de la família Terrades, que venia vi del terreny de Jesús Pobre; la fàbrica de Juan Ballester Martí, Jubama, el metge don Antonio Bertó; el forn de Virrei, després regentat per Antonio Villar i família; el forn de Vicente Sancho, les nétes del qual foren falleres majors de la nostra comissió, i Ca Lucia, que venia llepolies per a xiquets i alguna revista. Ja al carreró del Forn d'Algarra estava el forn de Pastor. Al carrer del Loreto o de les Monges hi havia la farmàcia de don Agustín Montón; l'església de Nostra Senyora de Loreto, annexa al convent d'Agustines; la tenda d'electricitat d'Antonio Crespo, després convertida en administració de loteries i que a hores d'ara regenta la seua filla Vicenta en la plaça de l'Abeurador, i el magatzem de Maderas Cabrera, actualment convertit en el supermercat Mas y Mas. També Giner el Corretger que estava al fielato, dos de les seues filles foren falleres majors de la nostra falla; Antonio Alfonso Moliner, el Xurro o Xurro el gran, una de les botigues més antigues de la ciutat; la fàbrica de Maderas Pastor, hui regentada pels hereus; la fàbrica de plàstic del senyor Roca, una de les primeres de Dénia i la fàbrica de joguets del senyor Antonio Collado. Si anem al carrer de Campo Torres o camí del Cementeri, trobàvem el senyor Francisco Mas Coll, més conegut com Paco Guatla, mestre d'aixa, que era un manetes i feia carros, forcats, cabines per a motocarro, barques, i a més, li sobrava temps per a ser músic de la banda de Dénia. Estaven allà també els senyors Vicent Sentí i José Roig, els ferrers del carrer, encara que Pepe Roig es quedà i Vicent Sentí, va muntar el taller al carrer de Colom. Hi havia la Seat, que anava del camí del Cementeri a l'avinguda de València i on treballava un bon grapat de gent. Llàstima que tancaren!

A la plaça del Tenor Cortis, estava Joaquín el Carboner, era molt el veïnat que anava a comprar-li el carbó per escalfar-se les nits de fred; era una gran persona. Molt a prop vivia el tio Pep el Garra, xofer de la Unió de Benissa en el trajecte Dénia-València. Hi era també la fàbrica dels germans Hostalrich i enfront, el niquelador i ciclista senyor Gumersindo Abellán, que duia el negoci amb els seus fills fins que va passar a mans de Francisco Camps. Aquest últim, va ser president de l'Oeste els anys 57 i 58. Les seues respectives falleres majors foren Teresa Reig, filla del senyor Sebastià Reig, barber del carrer de la Independència i Gertrudis Tena, filla de l'alcalde de Xàbia, propietari de la granja Tena, en la població veïna de Xàbia.



*Dénia, 14 de Març de 1.955.
Arquitectes i encarregat de la construcció del Col·legi Cervantes*

Al carrer de la Independència estava un dels homes més salats de la ciutat, Paco l'Enllustrador, igual netejava botes i sabates, que jugava al xamelo amb l'alcalde don Antonio Muñoz. Era tot un crack.

Al cantó del carrer de la Pau estava el ferrer, molt conegut pel nom de Misaonze. Tot un personatge. Cap als anys 50 es va construir el col·legi Cervantes i, on es trobava l'abeurador, que el progrés es va encarregar d'eliminar, es troba ara el nostre casal faller.

Tot açò, al carrer de Montcada, on treballava el senyor Federico Cuello, gran manyà, i el seu fill Jaume i on ara el seu nét continua amb la tasca dels manyans. En l'esmentat carrer, es trobava també el talleret del Tio Cuc.

Al carreró de la Moreria teníem el taller de Beltrán, esmolador de serres comercials, on totes les fusteries de la ciutat duien a esmolar les serres. A prop i més recentment, va tindre la cristalleria Ballester, però va durar ben poc. Al carrer de les Portelles, hi havia el magatzem de materials d'obra del senyor Pepe Sirerol, pioner d'esta tasca, i molt prop d'aquest hi era el senyor Andrés Pons. Molina també va ser un dels pioners en aquest camp, grans professionals tots. El fill d'Andrés va continuar la tasca del pare, fins els anys 90. A hores d'ara, aquests magatzems s'han convertit en pàrquing per a cotxes.

En aquest mateix carrer, els senyors Sirerol i Caselles, aquest darrer pare del nostre president de 1976 Paco Caselles, feren societat en una fàbrica de plàstic, però no va durar gaire. Al carrer de l'Historiador Palau, hi havia la fusteria del Pequeño, que en aquella època no s'hi podia acabar la faena atés que eren uns grans fusters i, un poc més avant, estava l'ordinari Tudela.

Per a aquells que no ho sàpiguen ser ordinari és dedicar-se al transport i lliurament de paquets de porta en porta. Enfront l'ordinari estava l'hostal de la família Larrosa que va ser la casa de totes les persones que venien de la Manxa i d'altres poblacions a fer temporades de feina, i després, ja és sabut que com Dénia és un poble que s'obri a tothom, molts van fer de Dénia la seua ciutat de residència i aquí han viscut i criat a les seues famílies, i aquí viuen.

Al carrer de Quevedo, popularment conegut com el carrer de les Xiques, a banda de la fàbrica de joguets del senyor Jaime Sendra, que donava feina a un bon grapat de gent, hi havia molts bars de dones de companyia, i per aquesta raó es va batejar el carrer amb aquest nom. Aquests bars estigueren en actiu fins la dècada dels 50.

Al carrer dels Germans Ferchen, hi havia una de les millors fusteries de la ciutat, la regentada per Paco Navarro i Lluís Ferrer, bons fusters i millors persones. He parlat personalment amb alguns dels fusters que allí treballaren i tots han coincidit en aquesta apreciació. A més, es deia que, qui treballava amb ells, si volia aprendre l'ofici, l'aprenia. La prova d'açò, és que d'aquell taller sorgiren Domingo i Florián, propietaris de la fusteria Arguti i Jaume i Diego, de la fusteria Carpinamar, entre molts altres. El fill de Lluís Ferrer continua amb el negoci, situat a hores d'ara al camí de Gandia.

Un dels bars més emblemàtics de l'Oeste era el de Margarita, situat a la confluència dels carrers de l'Historiador Palau i Sant Josep, on el seu fill, que era popularment conegut com Saoret el de Margarita, continuà amb la tasca. Sobre els anys 60, va llogar el bar el senyor Ladios junt amb la seua dona, la senyora Paquita, i de sobte li van canviar el nom per bar el Toi. Fou una llàstima que tancaren el Toi fa ara uns anys. La senyora Paquita era una de les millors cuineres que hi havia a Dénia, feia el millor rabo de bou, polp amb penques, callos, peixet, arròs amb fesols i naps, i tot allò que li demanares. Per sant Josep era obligada l'assistència de la comissió a l'esmorzar del president que allí se celebrava any rere any. També hi havia al barri carreters, que portaven la sorra de la mar i la grava als depòsits de materials de Pons i Sinerol, per a mesclar-la, pastant a mà, amb la calç. D'aquí eixia el morter per a lluir cases i posar rajoles. Els carreters eren Bertomeu, conegut com el Beato, Torres, conegut com Burrobarra, els germans Jorge del camí de Gandia, i Pere Martí, conegut com Juanot. Amb els seus tres carros i dotze animals, eren els encarregats de subministrar tota mena de materials, fins i tot, subministraven a la fàbrica de Portland quan la varen construir.

Com que no hi havia camions, els carros s'encarregaven del transport.

En fi, una vertadera llàstima que l'ajuntament no recolzara un poc a alguns d'aquests negocis tan arrelats i que tanta feina donaven a Dénia i a la comarca, i permeteren que desaparegueren per sempre la fàbrica del ferro, la fàbrica del Portland, Magdalenas Ortiz o les fàbriques de joguets. En fi, com bé diuen, ens hem guanyat el malnom de poble de me'n fot El que es pretén amb aquestes pàgines, és retre homenatge a eixes empreses i comerços que van marcar una època de prosperitat al nostre barri i a Dénia, i que encara hui, alguns d'ells, perduren i perduraran sempre en la nostra memòria. Als que continuen actius, alguns amb trajectòries centenàries, desitjar-los el millor en aquests temps tan difícils, i als polítics, que es posen una mà al pit i pensen que alguns són testimoni del temps i emblema de la nostra ciutat.

Agraïm la col·laboració de les persones que ens han ajudat, i aquí van alguns escrits i fotos dels autors, i descendents, d'algunes tendes, bars i empreses que contenen històries i anècdotes d'aquella època tan meravellosa i que tant ens agrada recordar. Que l'Oest és també un barri fester per excel·lència abans que aparegueren les falles, aquí en tenen vostés la prova. L'any 1945 ja hi feien festes al carrer del Pare Pere i ara reproduïm el programa autèntic de l'època, que conté els comerços i empreses que es van anunciar.

És molt difícil parlar de tants negocis sense equivocar-me amb alguna dada, per això estic segur que no els trobarem a tots en aquest llibret, per la qual cosa demane disculpes si ens hem oblidat d'alguna persona.

Perquè no faltara ningú hauríem d'estar molts anys recollint informació, que ens molts casos no està documentada, i en altres casos, no hi queden ja testimonis vius que ens puguen contar alguna cosa.



Núm. 2. Forn de Vicent



Núm. 3. Electric Gas



Núm. 4. Gasolinera de Mariano



Núm. 5. Tenda del Xurret

Núm. 6. El Barber del Districte Oeste



Núm. 7. Sastreria Antonio Signes



Núm. 8 Tasca Oeste



Núm. 9. Sabater Roselló i Perruquera Mabel



Núm. 10. Forn del Moco



Núm. 11. Taller de Paco "Guatla"



Núm. 13. Ca' Vaquer



Núm. 12. Despatx de vi. Teresa Fornés



Núm. 13. Enrique Miralles



Núm. 15. Ferreria Seguí



Núm. 16. Perruqueria Paulina - Depòsit de Materials d'Obra Andrés Pons - Barberia Jaume Pastor



Núm. 16. Programa de Festes del Carrer Pare Pere. Any 1945



Núm. 17. Xe! Quina quadrilla!



Núm. 18. Bar Margarita



Núm. 19. Restaurant El Trópico"



Núm. 20. Bicicletes i motocicletes Ángel Viciano.



Núm. 20. Programa de Festes. Col·labora Angel Viciano



Núm. 21. Magatzem de Materials de Construcció



Núm. 21. Magatzem de Materials de Construcció



NÚM. 1. CA' FORNA. *Miguel Crespo Ronda*

Ca' Forna o Ca Pepa Forna, fou una taverna situada al carrer de l'Estrella núm. 2. Va obrir les portes el 1940, encara que no es va donar d'alta en la matrícula industrial fins el 1942, figurant a nom de Miguel Crespo Costa.

La primitiva taverna era l'entrada de casa, una casa normal amb habitacions per a dormir i viure la família. En aquell reduït espai es venien vi i gasoses. A partir del 1942, s'enderroquen els barandats que separaven dues habitacions i el menjador, formant així un local quadrat.

Quedaren dues habitacles més, que aguantaren fins una nova reforma escomesa l'any 1963. El taulell o mostrador estava a la part esquerra en forma de L, al fons hi havia un pati ample amb unes mesures semblants a les del local cobert. Segons recorde, darrere del mostrador estaven els dos armaris de l'antic menjador. En el de la dreta es guardaven els aperitius: llandes de mejillons, grava, anxoves, olives farcides i sardines en escabetx.

Per a fer entrepans hi havia botifarres, llonganisses i formatge. L'altre armari es dedicava al tabac: Celtes curts, Ideals grocs i blancs per a plegar, potets de picadura i unes borses de tabaquera, paper de fumar i pedres de metxer. Entremig dels armaris hi havia un banc de fusta amb quatre barrils de 32 litres de capacitat. La qualitat del vi era la mateixa per a tots els preus, només variava la mescla: el de 4 pessetes era directament el que portaven del celler, al de 3 pessetes li afegien el 20 % d'aigua; i el de 2,50 pessetes era meitat vi i meitat aigua. El quart barril era de vi blanc abocadet. Les begudes en general eren a granel, o siga de garrafa. La varietat era prou curta: mistela, vermut, carnot, absenta, cassalla, rom i conyac. De marca, que jo recorde només teníem Centenario Terry, conyac Tres Cepas i Anís del Mono. Els clients eren principalment carreters i llauradors, que venien a ferrar les mules i cavalls, a l'abeurador o al manescal.

Per l'estiu hi havia dues neveres de fusta que funcionaven amb gel, i s'aprofitava l'aigua fresca per a fer xarops d'orxata i llimó, i el famós Sidral. L'èxit de la taverna eren les faves i els fesols bullits. Les faves per a fer-se el carnotet i els fesols per a dinar. El menú diari i únic no variava: un plat de fesols, pa, un platet d'olives i ceba en vinagre, i una ampolla d'un quart de litre de vi. Tot per cinc pessetes.

Durant l'estiu al pati feia sessions de cine i teatre per als més menuts del barri, arribant a tindre una selecta clientela procedent de tota Dénia. A la façana del carrer, s'enganxava a una reixa una pissarra on diàriament s'anunciaven les pel·lícules que es projectaven en la pista Rosaleda.

Crec que Casa Forna va ser una de les tavernes més populars de Dénia, un local producte del seu temps. Temps pot ser difícils, però que jo recorde des de la mirada d'un xiquet i adolescent que cada dia, en aquella casa, descobria mil coses de la vida i de la gent.

NÚM. 2. *Forn de Vicent. Vicent Sancho Gilabert*

L'any 1945, un jove, Vicent, obrí junt amb la seua dona Maria, una pastisseria al núm. 40 del carrer de l'Historiador Chabàs. Anys després, aquest carrer tornaria a anomenar-se carrer Major. Era una època en què a les cases no hi havia forns, i les dones cuinaven les seues receptes al forn del barri: arròs al forn, pastissos de moniato, pastissos de mida o les coques maria. Al forn de Vicent la gent podia comprar el seu pa casolà, pastissos d'ametla, rosquilles i tot allò que es solia fer en aquella època. Això sí, tot sempre fet a mà.

Vicent, amb la seua gran simpatia, tenia sempre una paraula amable per a cada persona i feia del moment d'anar a comprar el pa un moment especial del dia. Amb l'ajuda de la seua dona, la pastisseria va estar oberta fins a primeries dels anys 80-.

NÚM. 3 *Electric Gas. Antonio Crespo*

Antonio Crespo, anomenat el Benissero, va néixer a Benissa. De molt jove treballava d'electricista. Per això, una vegada va demanar que li donaren un tub Berman, es va equivocar i va dir tub membre. Aquesta anècdota, va fer tanta gràcia als presents, que li posaren el malnom de Membre per sempre. Va muntar el seu propi negoci l'any 1968, anomenat Electric Gas, on feia reparacions, venia material elèctric, gas, i reparava també electrodomèstics menuts. Després de diversos mesos, li van oferir vendre quinielles de futbol. Va ser aficionat a la fotografia, i per això, en el seu temps lliure ajudava Guillem, encara que també feia coses pel seu compte. L'anomenaven reportatges Benissero. També va ser aficionat a la pesca, la seua distracció dels diumenges, i pertanyia a l'Associació de Pescadors de Dénia. Des de sempre va ser faller de l'Oeste, junt amb els seus amics Roberto Roselló, Pepe Guijarro, Paco Ribes i Antonio González. L'any 1971, la seua filla Vicenta va ser fallera major. En 1990, es va jubilar i va deixar el seu negoci a la seua filla i al seu gendre, que l'han fet més gran i acollidor encara.

NÚM. 4 Gasolinera Mariano. Mariano Gómez

Mariano Gómez, el Gasolinero, va arribar a Dénia l'any 1956. Li havien concedit regentar la gasolinera de l'avinguda de València, i per aquesta raó, va venir al nostre poble. Sense conèixer ningú i sense casa, s'hostatjava en l'hotel Fornos, amb els propietaris del qual, va acabar fent una gran amistat. Sense cap lloc on poder guardar els pocs utensilis que s'utilitzaven en la gasolinera, una regadora i un embut enorme, els deixava per la nit a casa d'Àngel el ciclista, o en el taller de Guijarro, pròxims a la gasolinera. Al poc temps, va veure que a la platja algú estava desmuntant una caseta de bany i la va comprar amb la finalitat d'instal·lar-la a la gasolinera. Durant molts anys, van ser l'estampa del barri de l'Oeste la gasolinera i la caseta verda, on no sols posaven gasoil els pocs cotxes o motos que hi havia a l'època, sinó que mitja Dénia s'acostava a reomplir els metxers, amb una llandeta a la qual li havia col·locat una vàlvula de càmera de bicicleta. Funcionaven amb gasolina! La gasolinera era freqüentada, per a passar l'estona, per personatges coneguts i estimats al barri, com Antoni el Fiador, Juanito el dels Jutjats, Ramon el de la Llonja, o Maxi el del Montgó. S'asseien dins o fora de la caseta, i sempre tenien alguna ocurrència per a qui passara per allà o anara a omplir el tanc de gasolina. Durant més de trenta anys, va estar al capdavant de la gasolinera, des de les huit del matí fins a les huit de la nit sense interrupció, els 365 dies de l'any. Mariano el Gasolinero sempre fou una persona propera a la gent, i que va saber guanyar-se el respecte i l'estima d'aquells que el van tractar, sempre tenia un somriure i alguna broma per a qui passara pel seu costat.

NÚM. 5. Tenda del Xurret. Juan Orduña

L'obertura de la tenda al carrer Major, 65, va ser sobre l'any 1952. Ja amb anterioritat, s'accedia a ella pel carrer del Pare Pere. Allí es venien tota classe d'aliments, llegums, conserves, verdures, i la majoria d'aquests productes es venien a granel. Venien en sacs de 50 kg, i es pesaven a petició del client. La tenda va funcionar fins a l'entrada de l'any 2000, i la va dur avant Vicent, qui apareix en la foto ben jovenet junt amb els seus pares i la germana. En la seua època fou una de les millors tendes, però es va veure obligada a tancar degut a la competència de les grans superfícies i supermercats. Al barri, aquesta tenda era coneguda com a Cal Xurret.

NÚM. 6 El Barber del districte Oeste. José Luis Ronda

Jo nasc a la casa núm. 28 del carrer de Loreto, més popularment conegut com carrer de les Monges, el dia tres d'octubre de l'any 1942. Sobre l'història del meu ofici, he de dir-los que sóc la quarta generació de barbers, ja que el meu besavi, avi i pare foren també barbers. Mon pare tenia la barberia a l'entrada de la casa on vivíem, i a mi, va i se'm ocorre nàixer en hores de treball! La barberia estava separada per un barandat de l'habitació on ma mare em va tirar al món, doncs no hi havia hospitals aleshores. El primer que vaig sentir fou el soroll d'unes tisores tallant cabells i la veu de mon pare que va dir: ara acaba de nàixer el cinquè dels meus fills... ja tenim un barber més a la família! Així que ja podeu imaginar d'on em prové la vocació... Quan vaig fer setze anys, vam canviar de casa i ens vam traslladar al carrer del Pare Pere núm. 48, que, vés per on, també és un carrer emblemàtic del districte Oeste. Doncs bé, som al 2015, i si ho volen comprovar, dos segles de barber, aquí estem, tisores en mà, per a tallar allò que calga! Gràcies. José Luis.

NÚM. 7 *Sastreria. Antonio Signes*

Una de les primeres i millors sastreries de Dénia fou la d'Antonio Signes i Emilio Negre, situada en el carrer del Pare Pere. En els any 40-50 treballaven sense parar junt a algunes modistes que allí es guanyaven el jornal, a banda de molta feina que repartien per les cases. En la foto veiem al sastre Antonio i el seu ajudant Emilio, una modista, Pepita Lon amb el fill d'una neboda d'Antonio, Maria Rosario Signes, fallera major de l'Oeste l'any 1967. Avui és la Taverna els Cosins, regentada per fallers de l'Oeste.

NÚM. 8 *Tasca Oeste. Juan Ribot*

L'establiment regentat per Joan Ribot i Maria Salort, va obrir a principis de la dècada dels 40, doncs ja l'any 1945 apareixien cartells publicitaris d'aquesta tenda, situada al carrer de Pedro Esteve, on es venien ultramarinos i coloniales. Més avant, la tenda es va convertir en un bar anomenat Tasca Oeste, que va funcionar fins que els amos es van jubilar. Allà, anaven tots els treballadors de la zona en acabant la jornada, a fer-se aperitius mentre jugaven partides de 600, brisca o cau. Avui en dia, és un establiment de quinieles regentat per Vicenta Crespo.

NÚM. 9 *Sabater Roselló i Perruquera Mabel*

L'any 1929 el senyor Juan Roselló obrí el taller de sabater al número 34 del carrer del Pere Pere, on treballà fins que es va jubilar l'any 1963. La seua filla, Maria Isabel Roselló, obrí la perruqueria Mabel on treballà fins a l'any 2008, que es va jubilar. Durant tots aquests anys, per aquesta perruqueria han passat una gran quantitat de denieres a fer-se la permanent i posar-se ben guapes.

NÚM. 10 *Forn del Moco. Paquita la Moca*

El forn del carrer del Pare Pere ja s'anuncia l'any 1945 com el millor forn de Dénia. El forn de Paquita Sivera, és un dels forns en actiu més antic del poble. La senyora Paquita, li'l passà al seu nebot Juan Sivera, conegut per tot arreu com a Juan el Moco. L'any 1960, Juan el durà endavant, junt amb la seua dona Pepita. Després d'una llarga malaltia, ens va deixar, i els seus fills, amb l'ajuda de Pepita, han continuat en la tasca del pa. Ja és la tercera generació de forners; i la segona generació de fallers, ja que Joan, l'any 1973, va ser padrí de la nostra bandera, i el va seguir la seua néta, la qual fa uns pocs anys va ser la nostra fallereta major infantil.

NÚM. 11 *Taller Paco "Guatla". Paco Mas Coll*

El Sr. Francisco Mas Coll, conegut per tothom com a Paco Guatla, era tota una institució com a mestre d'aixa. En el seu talleret del camí del Cementeri feia carros, forcats, cabines, per a motocarros, vaixells d'esport i totes les xicotetes professions. Fins i tot tenia temps de ser music de la banda de Dénia, tot un crac en la seua matèria.

NÚM. 12 *Despatx de vi. Teresa Fornés*

En el número 37 del carrer major vivia la família de Luis Terrades, més conegut per Llauiet, el de la farmàcia pel treball que desenvolupava en la farmàcia Ferreres. La seua dona, Teresa Fornés, regentava un despatx de vi del terreny que l'abastia el pare de Teresa, que era de Jesús Pobre, i el transportava en carro des de Teulada i Benissa. Tant el veïnat com els dels voltant s'abastien del mateix, degut a la bona fama que tenia com a caldo autòcton i natural. També es venia tabaquera (tabac picat) que es cultivava en cases particulars i era més econòmic. Tot això transcorria entre 1943 i 1950, atés que per trasllat del domicili familiar es va tancar el referit despatx! Quins temps aquells! Luis Terrades

NÚM. 13 *Ca' Vaquer. José Vaquer*

La tenda de José Vaquer s'anunciava com a comerç de vins i licors, estava al carrer del Pare Pere. El seu fill Miquel Vaquer fou un personatge molt estimat en el món del futbol. Portaren la tenda fins els anys 50-60. En eixa època la van llogar al Sr. Enrique Miralles, que la va dur endavant fins la dècada dels 70-80. Avui esta ubicada la Penya Barcelonista de Dénia. En les fotos es veu el Sr. José Vaquer en el mostrador amb la família, xiquets i clients, i al Sr. Enrique Miralles.

NÚM. 14 *Vicente Denia*

El meu pare Leonardo Denia, junts amb els seus fills Leonardo i jo, Vicente, vam començar a treballar en la nau del carrer de Campo Torres i avinguda de València. Era una empresa familiar que vam crear l'any 1953, i es va anomenar Leonardo Denia Roselló, empresa auxiliar. Allà, fèiem seients de bicicleta de cartró encunyat fins a l'any 1954, que vam comprar la primera màquina manual d'injecció de termoplàstics, i amb la qual fabricàvem ja moltes més coses, com pedals, punys de bicicleta, etc. Treballàvem per a empreses de joguets com la fàbrica de Sauquillo, arribant a tenir clients d'Ibi. Vam haver de modernitzar la fàbrica amb maquinària moderna, fins que a l'any 1970 va morir el meu pare. L'empresa va canviar de nom, Leonardo Denia Martí, empresa auxiliar. Al formar-se en Dénia la unificació JUYARCO, vam comprar una parcel·la i vam edificar una nova nau l'any 1989. L'empresa es va anomenar: PLASDEN SL. Vam començar a produir a febrer de l'any 1992, fins a l'any que va morir el meu germà, el 1996. Vam seguir treballant els meus nebots i jo, fins a l'any 2001 que els venc les meues participacions, continuant ells amb l'empresa.

NÚM. 15 *Ferreria Seguí. Salvador Seguí Fornés*

Comença el 1868 el besavi. Naix a Pedreguer i al 1898 s'estableix a Dénia com a ferrer. El taller es troba al carrer de l'Estrella, núm. 4, i més avant, sobre els anys 30, el taller passa a mans del seu fill Juan Seguí Ferrer, president nostre els anys 1954/1955. Als anys 40 traspassen el taller a la Plaça Valga'm Déu, núm. 2, on a partir de 1975, continuarà amb el negoci el seu fill Salvador, fins a que aquest es va jubilar i va deixar la ferreria a mans del seu fill Salvador Seguí Ahuir, que conforma la quarta generació de ferrers de la família.

NÚM. 16 *Diferents Negocis i Programa de Festes*

- Paulina Silvestre , perruquera al carrer del Pare Pere.
- Andrés Pons Molina, Depòsit de materials d'obra al carrer de l'Historiador Palau.
- Jaume Pastor, barberia al carrer de Pare Pere.
- Programa de Festes del Carrer Pare Pere. Any 1945

NÚM. 17 *Xe! Quina quadrilla!*

Aquest grup d'empresaris està celebrant els Nadals al bar del Toi, (antigament, bar Margarita), perquè no tot era treballar, sempre anava bé una bona dinadeta. Aguantant la botella, el Toi, darrere i pegant-li a l'altra botella, Andrés Pons fill, Joaquín Ballester, Manolo Arenós, Francisco Navarro, Lluís Ferrer, i altres. El xiquet és Pepe Ladios, Toiet, qui va ser faller de la nostra comissió durant un bon grapat d'anys. Bon profit!

NÚM. 18 *Bar Margarita. Germans Ivars Fillol*

A la dècada de 1920, arribaren a Dénia, des de la Xara, els germans Ivars Fillol (Mateu i Margarida) i iniciaren un negoci familiar, una tenda de vins i productes alimentaris cultivats principalment per la mateixa família. D'aquesta manera, va transcórrer la seua activitat comercial fins l'acabament de l'època de les cartilles de racionament, moment en el qual s'instaura definitivament com a negoci de bar, anomenat ja Casa margarita. En 1934, quan tenia onze anys, s'incorpora Salvador Ivars Ivars, nebot d'ambdós, per tal d'ajudar amb el negoci. És cap als anys 50 quan el bar pren el nom nou passant a anomenar-se Casa Salvadoret. L'any 1948, Salvador es casa amb Antonia Pons, i ella comença a fer-se càrrec de la cuina, donant-li a l'establiment la fama que va tenir en el camp de la cuina tradicional. L'any 1968, el matrimoni traspasa el local a la família Ladios Ferrer, la qual l'explota fins a l'any 2008, amb el nom del Bar Toi. Després d'un període d'inactivitat, el local torna a obrir les portes, sota la direcció de Miquel Ruiz.

NÚM. 19 *Restaurant “El Trópico”. Pepe Perles*

Pepe Perles, més conegut com Pepe el del Trópico, va arribar a Dénia junt a la seua dona Teresa, l'any 1959. Ambdó regentaven el restaurant El Trópico, situat en el cantonet del carrer Pare Pere i la Glorieta, al barri de l'Oeste. Dalt del restaurant tenien una pensió. Per a la falla Oeste, El Trópico era com sa casa. Durant tots eixos anys la famosa banda de Los Claveles que tocava per a la falla, dormia, desdejunava i sopava allí. Tant el dia del faller como el dia de la bandera, era ja una tradició cuinar-nos les paelles per a dinar la comissió, igual que també en feia per a altres falles. Allà s'han fet sopars de Nadal, festes, dinars de plantà, de falles i, quan ja tinguérem el casal, ens preparava sopars i Pepe ens el portava... Però no sols això, tot el que li demanàvem, perquè érem la seua falla, per a ell primer que tot érem els de l'Oeste. Ja era una tradició que el dia de sant Josep, dia del seu sant, la banda de Los Claveles li dedicara una cançó per a felicitar-lo, i li feien un xicotet recorregut per tot el restaurant, eren ja tants anys... que ells deien que estaven com a sa casa.

Molts anys es va fer el decorat de les presentacions de les falleres majors en un local que hi havia al costat i ell ens portava de tot, no faltava ni menjar, ni beguda, per a els que estaven treballant. I així any rere any fins a 1994, any en el que es varen jubilar i traspasaren el restaurant. Hui és la Casa de l'arròs. Però així i tot no hi havia any en el que passaren els fallers pel seu costat i no es pararen, igualment que la banda de música, a fer-li la visita. L'any 2008, en el que el gendre va ser el president i la néta Maria la fallera major infantil de la falla, com Pepe estava malalt i no podia eixir al balcó per veure passar els fallers i la banda, el dia del seu sant varen pujar tots a sa casa a felicitar-lo i dedicar-li l'última cançó, ja que uns mesos després ens va deixar. Però Pepe el del Trópico des del cel continua essent de l'Oeste.

NÚM. 20 *Bicicletes i motocicletes* Ángel Viciano. Ángel Viciano

A la casa número 8 de la plaça de l'Oeste, entre la casa de Pepita la del blanc i la d'Herrerita, vivia Ángel, el ciclista. Despertava a la casa de color groc on vivia, encara groga hui en dia, es posava el mono blau de fer feina i baixava al taller de bicicletes que li havia donat el sobrenom de per vida. Allà, reparava les bicicletes amb parsimònia, entre xiulits i cançons. Deien aquells que el coneixien, que era un gran amant de la broma i de la cerveseta després de treballar a ca Forna, però també que tenia el geni igual de curt que el primer plat d'una bicicleta, potser per això se li van fer els cabells blancs de ben jove. I allà va estar reparant bicicletes fins als anys huitanta. Pels bancs del seu taller van passar des de les primeres velosolex, a les primeres mountain bikes, aquestes que ens regalaven per la comunió. De la bicicleta com a vehicle imprescindible per a poder treballar, a la bicicleta com a eina d'oci. Un home que va viure entre dos èpoques, sense saber llegir ni escriure, sense pena ni glòria. Ara, quan passes per la plaça de l'Oeste, la casa groga amb un huit fet de ferro amb forma de bicicleta penjat dalt de la porta, intenta recordar, a mode d'homenatge, que allí va viure Ángel, el ciclista.

LES FOTOGRAFIES. Àngel amb un nebot dalt d'un cotxe que va fabricar ell mateix. Baix es pot llegir Se venden biciletas de marcas de fama mundial. Al costat, il·legibles, figuren algunes marques. Àngel dalt d'una bicicleta. Foto d'estudi. Publicitat inserida en un llibre de festes de la Santíssima Sang de l'any 1929, però és de l'anterior negoci, ubicat en la Plaça de la Constitució, l'actual farmàcia de Ferreres.

NÚM. 21 *Magatzem de materials de Construcció.* José Sirerol

José Sirerol va nàixer a Dénia el 1906. De jove va ser obrer i l'any 1935 va obrir un magatzem de materials de construcció, que va funcionar prou bé fins que arribà la guerra i se'l van tancar. Quan va finalitzar la guerra el règim li va posar prou impediments per tornar-li les claus, però gràcies a una dona per a la què va treballar de jove se les van tornar i a poc a poc les coses li van tornar a funcionar bé.

L'OESTE D'AVUÍ. REFLEXIONS

Pepa Ribes.

[illegible]

Ha estat un honor que em demanàreu participar en el llibret de la Falla i un plaer recordar aquella època, ja distant, en què vaig ser fallera de l'Oeste. Eren els anys 70 del segle passat!

Sempre recordem els exercicis fallers com “l’any de...” aquelles persones que ocuparen els càrrecs, i així ho faré jo també, tot i que vull deixar ben palés que, darrere els càrrecs sempre hi ha un contingent humà, una comissió, a la qual t’uneixen, per sempre més, forts llaços d’amistat. Jo vaig ser fallera, per primera vegada, l’any en què va ser President Vicente Sánchez, i Fallera Major, Lolita Avellá. El President Infantil va ser José Ortiz i la Fallera Major Infantil, Begoña Masía.

Aquell exercici, 72/73, ha passat a la història de la falla com “l’any de la bandera”. Recorde que foren el padrins el xiquet Pedro Juan Sivera i la xiqueta Dorita Santamaria, fills ambdós, respectivament, d’un magnífic faller (Juan, el “Moco”) i d’un dels millors col·laboradors que ha tingut mai aquesta comissió (Salvador), doncs “vivíem” pràcticament a sa casa perquè setmanalment féiem reunió al Bar “Colom”, per tal d’esclarir els comptes de la loteria i anar “fent falla”; Salvador i Teresa ens acollien amb un ver afecte.

Era propi de l'època ser fallera durant dos o tres anys, no més, i si havies estat Fallera Major, ja no tornaves a ser-ho mai més. No era així en el cas dels homes, que romanien a la comissió sine die. Els costums! com dirien alguns, o patrons discriminadors i masclistes, com diríem altres. L'any següent, també vaig ser fallera.

La Fallera Major era la meua cosina Rosa Mari Ribes i el President va ser Juan Sivera, però, malauradament, no va poder acabar l'exercici per la mort de son pare. Aleshores, va assumir la presidència Toni Martínez, un faller amb pedigrí, dels històrics, bon amic. Aquell exercici, 73/74, no va tindre càrrecs infantils. Al tercer any de pertànyer a la comissió del districte Oeste, vaig ser Fallera Major. El meu President, Juan Pastor Català, i una reduïda –però “gran”– comissió, foren el meu univers en aquells dies. Els nostres càrrecs infantils d'aquell any van ser quatre, doncs per primera vegada hi hagué Coeter Major i Regina del Foc. Va presidir la comissió infantil el xiquet Paco Torrent Boluda i la nostra Fallera Major Infantil va ser la xiqueta Rosana Caselles Llull. El Coeter, el meu coeter, com encara li dic afectuosament moltes vegades, va ser el xiquet Paco Bertomeu i la Regina del Foc, Mari Carmen Roselló. Per aquell temps, era habitual eixir diumenge al carrer, tota la comissió, amb un cabàs, el tabal i la dolçaina, per arrebregar la voluntat. També era temps de falde curtes i pintes llargues, una indumentària sense gens de glamour ni rigor històric. Per sort, hem millorat!

La meua comissió era poc nombrosa però molt esforçada. Vam treballar de valent i la recompensa va ser un primer premi, tot i que la meua cosina M^a José, que també era fallera, i jo, vam plorar en veure-la al bell mig de la plaça, amb aquells colors tan forts!

En totes aquestes vivències, sempre va haver-hi una constant: la banda de música “Los Claveles”, d’Alacant. Entranyable i divertida. Recorde que el mestre Torres va compondre la música de l’himne de la falla tot adaptant-la a la lletra que havia escrit el faller i amic Juan Pons. Després tot era màgic: el magistral Paco i els magnífics músics que componien la banda, la interpretaven i ens transportaven a un estat de pertinença, a sentir la falla com un ens viu, al qual estimaves i pertanyies sense condicions. No he sabut mai per quina raó lletra, música i escut feien referència a l’oest americà, quan en realitat, el districte rep aquest nom per trobar-se ubicat en aquest punt cardinal de la ciutat. De vegades he pensat que s’haguera pogut considerar que estem a occident o ponent, i com que és per l’oest per on es pon el sol, l’escut haguera pogut ser una icona que evocara aquest fet: un capvespre amb un sol que s’amaga i els colors rojos a què ens té acostumat el nostre paisatge i que fan el deler dels nostres ulls.

Pense que l’evolució de les falles ha estat molt positiva al llarg del temps, s’ha fet camí cap a la normalització, en tots els sentits. Quan jo vaig ser fallera major, vaig parlar en castellà el dia de la meua presentació, any setanta quatre.

Només amb un any de distància, quan em vaig acomiadar per donar pas a la nova fallera major, Amelia Tortosa, ja ho vaig fer en valencià. Hui som respectuosos amb la indumentària, les dones tenen un paper fonamental dins les comissions i ja no està mal vist que col·laboren i es visten. La nostra llengua és el tret d’identitat de crítiques i llibrets.





Inauguració de la SEAT.

Han passat trenta nou anys des que visquera tot el que he intentat rescatar-li a la memòria; espere que aquest tomb, aquesta subtil pinzellada de la història de la nostra comissió, us agrade compartir-la. El meu vincle amb la falla venia donat per la residència familiar, doncs a l'època, el més habitual era ser fallera al barri on vivies. Jo m'havia criat al carrer Sant Cristòfol, a les Roques, on vaig viure fins als set anys, "el coret de Dénia" com s'anomena el grup de facebook amb molt d'encert. Quan la meua germana menuda estava per arribar, ens vam traslladar al carrer Mallorca. Deixàvem enrere els carrers de la infantesa, estrets, empinats, empedrats, el carrer Nou, la plaça de l'Ajuntament i els jocs al "panterri". Ens mudàrem a un barri nou, a una casa més gran perquè tots tinguérem cabuda. Més enllà del "fielato", que a l'imaginari infantil era com la frontera de la ciutat, allà al camí de Gandia.

Viure a l'oest, davant del que aleshores era la Hidroelèctrica, era com arribar a un lloc creat per a l'aventura. Aviat inventàrem jocs. Al veïnat hi havia prou xiquets i xiquetes per anar, amb la seguretat que dóna el grup, a descobrir nous indrets. I darrere de la Hidro, vam trobar el paradís. Camps d'agret, colorits, que servien per deixar gegantesques bobines, rodets de diverses mides del fil de la llum, eren un lloc insòlit i idíl·lic.



Clínica Domènech

Al costat de la Hidro, estava la Clínica de Doménech, molt moderna i una de les primeres dependències sanitàries de la ciutat, amb personal uniformat i impressió de nova era. A l'entorn teníem comerços, com el d'electrodomèstics Costa, botigues de queviures a l'Avinguda d'Alacant –casa Miguel-, avinguda nova, flamant, gran, moderna. La carnisseria d'Alacreu, la casa de Bossos, amb els cavalls i l'aire de granja enclavada a la ciutat, fins arribar a les palmeres, amb aquella séquia plena de cullerots, al mig del no-res.

La serradora de Pastor amb aquella olor de fusta i serradura tan característica, i la família del Carrull, els Soriano, que en tenien cura de tot aquell magatzem i indústria transformadora de la fusta. La Seat, el primer concessionari de cotxes. I el tren que passava vora la gasolinera de Garrido i que encara hui esperem tornar a veure. El nou Institut Chabás, hui col·legi Llebeig. Una gran tenda de mobles, Sicomoro. Bars, Levante, Avenida,...

La sensació era de modernitat. Allí vam fer moltes amistats. Més endavant tornàrem a canviar de casa, però no de barri. Ens traslladàrem al carrer Germans Gavilà Ferrer, davant del Col·legi Cervantes. El caliu del barri era més consolidat, amb més solera. Estaven ben a prop, al carrer Pare Pere, el Xurret, la tenda de sabatilles de les germanes Vaquer, la papereria Cervantes, la tenda de roba de Puri, dona de Paco i cunyada del meu president, Juan; el barber, el forn del “Moco”, la plaça redona...

Al costat de l'escola, un abeurador, hui desaparegut, quasi fitant amb el casal de la falla, aleshores inexistent; les moreres de les escoles, per donar-los de menjar als cucs de seda. I la família d'Isabel i Baptiste, els conserges del Cervantes, veïns entranyables, quasi família; la tenda de Ramos, bones persones i bons veïns; el taller d'Àngel, el “biciclista”, home de conversa pausada i gran bonhomia. Al carrer Campo Torres, Jorge, el sabater (o mestre de peus, com dirien baix la mar). Casa “Herrerita”, al cantonet que donava a la plaça de l'Oeste; el corretger, la gasolinera de Mariano, la casa de la Polaca, la fusteria de Cabrera, hui el “Mas y Mas”, amb aquella olor d'eucaliptus... vida, vida, vida.

D'aquell barri, hui no trobem ja quasi res. Només han sobreviscut al temps i a la crisi, alguns d'aquells establiments. Moltes de les persones que habitàvem aquell espai, també hem canviat, de bell nou, la nostra residència o a altres, no els ha calgut. El creixement de la població ha tirat per altres camins; s'ha eixamplat cap a les Marines, per la marjal del camí del Llavador.

El barri s'ha transformat, com també ho fem les persones. I així és la vida: una etapa darrere l'altra. Hui han aparegut altres districtes fallers i la fisonomia del barri d'aquell temps passat també ha mutat. Amb tot i amb això, encara ens sentim part d'alguna cosa.

Vull aprofitar l'avinentesa d'escriure aquestes reflexions, per fer un reconeixement a la històrica i magnífica Falla Oeste, per felicitar la comissió, consolidada, cohesionada i nombrosa, i per desitjar-vos, com sempre ho faig en el meu fur intern, la millor de les sorts i que gaudiu de la festa, perquè la festa fa barri, fa veïnat i harmonitza la convivència.



Inauguració de la SEAT.

PROGRAMA DE FESTES 2015

FALLA OESTE



DISSABTE, 14 de Febrer de 2015

19:00 hores

Gala Fallera Infantil amb lliurament de recompenses Argent i Or, i col·lectius de J.L.F. i J.C.F. Al finalitzar la J.L.F. oferirà un berenar infantil en el Centre Social.

DISSABTE, 21 de Febrer de 2015

18:30 hores

Concentració dels càrrecs fallers 2014 a la Plaça de l'Ajuntament.

19:00 hores

Inauguració de l'Exposició del Ninot 2014. (Fins al 7 de març) en el Museu del Joguet.

20:30 hores

Recepció a la Gala fallera per part de J.L.F. als Salons El Poblet.

21:00 hores

Gala Fallera amb lliurament del guardó de faller exemplar 2015 a Sisca Gil Ferrer, a més de les recompenses de bunyol d'or, or i fulles de llorer i or, fulles de llorer i brillants de J.L.F. i la J.C.F.

DILLUNS, 23 de Febrer del 2015

20:00 hores

Visita del jurat del premi Pepe Simó al ninot indultat 2015.

DIMARTS, 24 de Febrer del 2015

19:00 hores

Inauguració dels diferents casals fallers.

19:30 hores

Visita del jurat qualificador als casals que participen en el premi de casals engalanats.

DIMECRES, 25 de Febrer del 2015

20:15 hores

Concentració de les comissions falleres, Junta Local Fallera, falleres majors de Dénia i Corts d'honor junt a la cafeteria Trufa (Av. Montgó).

20:30 hores

Visita de les falleres majors de Dénia, Corts d'honor, Junta Local Fallera i comissions als casals de les falles Camp Roig, Paris Pedrera, Saladar, Diana, Port Rotes i Baix la mar.

DIJOUS, 26 de Febrer del 2015

20:15 hores

Concentració de les comissions falleres, Junta Local Fallera, falleres majors de Dénia i Corts d'honor junt al bar Carrió (Quatre Cantons, inici Carrer Marqués de Campo).

20:30 hores

Visita de les Falleres Majors de Dénia, Corts d'honor, Junta Local Fallera i comissions als casals de les falles Centro, Les Roques, Darrere del Castell, Campaments i Oeste.

DISSABTE, 14 de Febrer de 2015

19:00 hores

Gala Fallera Infantil amb lliurament de recompenses Argent i Or, i col·lectius de J.L.F. i J.C.F. Al finalitzar la J.L.F. oferirà un berenar infantil en el Centre Social.

DISSABTE, 21 de Febrer de 2015

18:30 hores

Concentració dels càrrecs fallers 2014 a la Plaça de l'Ajuntament.

19:00 hores

Inauguració de l'Exposició del Ninot 2014. (Fins al 7 de març) en el Museu del Joguet.

20:30 hores

Recepció a la Gala fallera per part de J.L.F. als Salons El Poblet.

21:00 hores

Gala Fallera amb lliurament del guardó de faller exemplar 2015 a Sisca Gil, a més de les recompenses de bunyol d'or, or i fulles de llorer i or, fulles de llorer i brillants de J.L.F. i la J.C.F.

DILLUNS, 23 de Febrer del 2015

20:00 hores

Visita del jurat del premi Pepe Simó al ninot indultat 2015.

Del DIUMENGE 1 al DIJOUS 14 de Març del 2015

14:00 hores

Tir de carcasses anunciadores.



DIUMENGE, 1 de Març de 2015

12:15 hores.

Visita de les falleres majors de Dénia, corts d'honor i Junta Local Fallera a la Residencia de Santa Llúcia.

17:00hores.

Concentració dels càrrecs fallers i els bans de cada districte a la Plaça Valgamedios (F.Oeste).

17:15 hores.

Bans fallers per les diverses demarcacions falleres amb l'ordre següent:
Campaments, Oeste, Camp Roig, Paris Pedrera, Saladar, Diana, Port Rotes, Baix La Mar, Centro, Les Roques, Darrere del Castell

20:00 hores

Des de les Muralles del Castell i amb la presència de l'Alcalde de Dénia, autoritats i J.L.F. CRIDA 2015 de les falleres majors de Dénia, Carla Petrie Fernández i la xiqueta Candela Pastor Orozco, a continuació PREGÓ.

DISSABTE, 7 de Març del 2015 SOPAR DE GERMANOR

21:30 hores.

Sopar de germanor i lliurament del següents premis:
Es farà públic el premi PEPE SIMÓ al ninot indultat infantil i gran.

1º, 2º i 3º premi a les millors presentacions falleres.
1º, 2º i 3º premi a les millors presentacions falleres infantils.

*Premi al millor aparador infantil i gran.
Premi al millor ban faller.
Premi al millor casal engalanat.
Premi al millor mantenidor infantil i gran.
Premi al millor presentador infantil.
1º, 2º i 3º premi als millors presentadors.
Premis als diferents Jocs Fallers.
Lloc: Carpa Torrecremada*

DIUMENGE, 8 de març del 2015 DIA DE LA BANDERA DEL OESTE

11:00 hores.

Recollida de les comissions amb el següent ordre: F. MM. de Dénia i Junta Local, Falla Les Roques, Falla Darrere del Castell, Falla Campaments, Falla Camp Roig, Falla Paris Pedrera, Falla Saladar, Falla Diana, Falla Port Rotes, Falla Baix la Mar, Falla Centro

13 :30 hores

Imposició de corbatins a l'estendard de l'Oeste.

14 hores.

Mascletá en la Plaça Valgamedios.

14:15 hores.

Cacauets, tramussos, vi i cervesa per a tots.

14:30 hores.

Paella per a la comissió i convidats amb la col·laboració del CDT GANDÍA.

17:00 hores.

Castells unflables patrocinat per GD SUMINISTROS INDUSTRIALES i Charanga.

DIVENDRES, 13 de març del 2015

22:00h

Sopar de la primitiva de les falleres i fallers.

00:00h

Charanga de la primitiva de les falleres.

DISSABTE, 14 de març del 2015

14:00 hores.

Dinar a la plaça patrocinat per el restaurant BENITO.

17:00 hores.

Berenar infantil patrocinat per J.T.S.F.

20:00 hores.

Primera nit d'albades a les Falleres Majors de Dénia i a les falleres majors de tots els districtes fallers de la ciutat.
Amb l'orde següent:
FF. MM. de Dénia –Plaça del Ajuntament, Falla Les Roques, Falla Baix la Mar, Falla Darrere del Castell, Falla Campaments, Falla Oeste.
Al finalitzar hi haurà sopar de falleres i de fallers, després música a la plaça amb el Dj Pablo Herreros i "Show Performance by Disco Mix".

DIUMENGE, 15 de març de 2015. Primer dia de plantada

08:00 hores

Comença la tasca de la plantada.

10:00 hores

Esmorzar en les diverses demarcacions falleres.



14:00 hores

Tir de carcasses anunciadores i dinars de plantà en els diferents casals fallers.

17:00 hores.

Berenar patrocinat per els càrrecs infantils i castells unflables per a la comissió infantil patrocinat per GD SUMINISTROS INDUSTRIALES.

20:00 hores

Segona nit d'albades a les Falleres Majors de Dénia i a les falleres majors de tots els districtes fallers de la ciutat. Amb l'orde següent:

Falla Camp Roig, Falla Paris-Pedrerà, Falla Saladar, Falla Diana, Falla Port-Rotes, Falla Centro

21:30 hores

Barbacoa patrocinada per CARNICERÍA JUANITO i després música a la plaça amb el Dj Christian Blond. Després música a la plaça amb el Dj Christian Blond.

DILLUNS, 16 de Març del 2015. Segon dia de la plantada

08:00 hores

Continuarà la tasca de la plantada en les diferents demarcacions falleres.

10:00 hores

Esmorzar del dia de la plantada en tots els districtes fallers.

14:00 hores

Tir de carcasses anunciadores i dinar a la plaça.

19:00 hores

Berenar infantil de plantada.

19:30 hores

Visita de cortesia de les Falleres Majors de Dénia, Corts d'honor i Junta Local Fallera a totes les demarcacions falleres amb l'orde següent:

Falla Les Roques, Falla Baix la Mar, Falla Darrere del Castell, Falla Campaments, Falla Oeste, Falla Camp Roig, Falla Paris-Pedrerà, Falla Saladar, Falla Diana, Falla Port-Rotes, Falla Centro.

17:00 hores

Berenar infantil de plantada i globotà.

21:30 hores

Sopar a la plaça patrocinada per els càrrecs.

23:30 hores

Plantada de la falla de la Junta Local Fallera. Plaça del Consell. En el transcurs, s'oferirà xocolata, bunyols i coca maria a tots els visitants.

DIMARTS, 17 de març del 2015

07:00 hores

Despertada oficial en totes les demarcacions falleres.

08:00 hores

Despertada infantil patrocinat per ESTRUCTURAS DENIA.

08:30 hores

Visita del jurat qualificador a les diferents falles.

09:00 hores

Començarà la visita dels Jurats de la resta de premis a les Falles 2015. Arreplegada de falleres i cercaviles en cada un dels districtes fallers.

10:30 hores

Visita de cortesia de les Falleres Majors de Dénia, Corts d'honor i JLF al 1er i 2on Grup dels Mariners i al Llar dels Jubilats. Esmorzar infantil al casal patrocinat per ESTRUCTURAS DENIA Y MARBRES DENIA.

12:45 hores

Concentració de totes les comissions a la Plaça de l'Ajuntament.

13:00 hores

Lliurament de premis de les falles infantils 2015. Premis de la secció primera infantil Set banderins. Es lliuraran els premis del setè al primer.

Premi Enginy i Gràcia secció primera infantil. Premis de la secció especial infantil.

Quatre banderins. Es lliuraran els premis del quart al primer.

Premi Enginy i Gràcia secció especial infantil.

Premi a la Millor Pintura de falla infantil.

Banderí a la Millor Falla Infantil de Dénia,

atorgat per l'Ajuntament de Dénia

Banderí a la Millor Falla Infantil de Dénia,

atorgat per Junta Central Fallera.

Premi PEPE SIMÓ al ninot indultat infantil.

14:00 hores

Mascletades en les diferents demarcacions falleres.

17:45 hores

Concentració a la Plaça de l'Ajuntament de totes les comissions falleres.



18:00 hores

Acte d'homenatge a les Falleres Majors de Dénia i a les falleres majors de Les Roques, Baix la Mar, Darrere del Castell, Campaments i Oeste.

21:00 hores

Lliurament de premis de les falles grans 2014. Es retransmeten en directe a l'exterior de la plaça de l'Ajuntament mitjançant pantalles gegants per gentilesa de Estudio 8 i www.tvdenia.com.

Premis de la secció primera.

Set banderins. Es lliuraran del setè al primer.

Premi Enginy i Gràcia secció primera.

Premis de la secció especial.

Quatre banderins. Es lliuraran del quart al primer.

Premi Enginy i Gràcia secció especial.

Banderí a la Millor Falla de Dénia, atorgat per l'Ajuntament de Dénia.

Banderí a la Millor Falla de Dénia, atorgat per la Junta Central Fallera.

Uns altres premis:

Premi PEPE SIMÓ al ninot indultat infantil.

Premi a la Promoció del valencià.

Premi a la Millor Crítica Turística.

Premi a la Millor Crítica mediambiental i gestió de residus.

Premi LUIS FRANCISCO CARRIÓ a la Millor Crítica Local.

Premi JOSÉ VICENTE NEGRE a l'Activitat Fallera.

Premi al Risc.

Premi a l'Ornament.

Premi a la Millor Pintura de falla.

Premi al Millor Llibret de Falles.

23:00 hores

Sopar al casal i després música a la plaça amb el Dj Pablo Herreros i "Show Performance by Disco Mix".

00:30 hores

Mascletada Nocturna a la plaça Jaume I (Plaça Paris).

DIMECRES, 18 de març del 2015

07:00 hores

Despertada oficial en totes les demarcacions falleres.

08:00 hores

Despertada infantil patrocinat per ESTRUCTURAS DENIA.

09:00 hores

Arreplegada de fallers per les comissions femenines respectives.

10:00 hores

-Cercaviles per les diferents demarcacions falleres.

-Visita de les Falleres Majors de Dénia, Corts d'honor, Junta Local Fallera i Regidor de Festes a les falles guanyadores i als carrers engalanats.

14:00 hores

Mascletades en les demarcacions que n'organitzen.

16:45 hores

Concentració de totes les comissions a l'entrada del edifici dels Jutjats.

17:00 hores

Segona part de l'acte d'homenatge. Homenatge a les falleres majors de Camp Roig, Paris Pedrera, Saladar, Diana, Port Rotes i Centro.

20:00 hores

Concert de bandes de música que aquests dies estan a Dénia acompanyant les comissions falleres. Lloc: Carrer La Via

22:00 hores

Mascletada a la plaça Jaume I (Plaça Paris).

23:00 hores

Sopar al casal i després música a la plaça amb el Dj Christian Blond i Dj Jaime Pérez (IO Star).

DIJOUS, 19 de Març del 2015. DIA DE SANT JOSEP

07:00 hores

Despertada oficial en totes les demarcacions falleres.

08:00 hores

Despertada infantil patrocinat per ESTRUCTURAS DENIA.

10:00 hores

Cercaviles en les diferents demarcacions falleres.

11:00 hores

Missa en honor de Sant Josep a la Església de l'Assumpció.

11:30 hores

Ofrena de flors a la MARE DE DÉU DELS DESEMPARATS.

Itinerari: carrer del Marqués de Campo – carrer de Diana – carrer de Magallanes – plaça del Convent.

A la comissió fallera que millor desfile s'atorgarà el Premi Vicent Guntiñas Cruaños. Orde de la desfilada invers als premis de falles i de seccions.

**14:30 hores**

Mascletades i dinars de Sant Josep en les diferents demarcacions que n'organitzen.

17:00 hores

Cercaviles en les diferents demarcacions falleres.

19:00 hores

Recepció dels nous presidents de l'exercici 2015/16, en els portals de l'Ajuntament.

20:30 hores

Mascletada a la plaça Jaume I (Plaça Paris).

**CREMADA
DE LES FALLES INFANTILS****21:00 hores**

Cremada de la falla infantil de la Junta Local Fallera.

**FALLES INFANTILS
DE LA SECCIÓ PRIMERA:****21:00 hores**

Totes les falles excepte la del primer premi.

21:30 hores

1r premi de la falla infantil de la secció.

**FALLES INFANTILS
DE LA SECCIÓ ESPECIAL:****22:00 hores**

Totes les falles excepte la del primer premi.

22:30 hores

1er premi de la falla infantil de la secció.

Sopar al casal i després charanga per a la cremà de la falla gran.

CREMADA DE LES FALLES GRANS**00:00 hores**

Cremada de la falla gran de la Junta Local Fallera.

FALLES DE LA SECCIÓ PRIMERA**00:15 hores**

Cremada de les falles guanyadores del 7é i 6é premi.

00:45 hores

Cremada de les falles guanyadores del 5é i 4t premi.

01:15 hores

Cremada de les falles guanyadores del 3r i 2n premi.

1:45 hores

Cremada de la falla guanyadora del 1r premi

FALLES DE LA SECCIÓ ESPECIAL**02:00 hores**

Cremada de les falles guanyadores del 4t i 3r premi.

2:45 hores

Cremada de la falla guanyadora del 2n premi.

03:00 hores

Cremada de la falla guanyadora del 1r premi.

Els horaris per a cremar els monuments es compliran al màxim possible. El públic present ha de respectar les normes i regles que establisquen tant el cos de bombers com Protecció Civil de Dénia: Respectar estes normes ajudarà molt perquè es complisquen tots els horaris.

Les Falles de Dénia i Junta Local Fallera volem agrair a l'Ajuntament i les diferents regidories, Policia Local, Forces de Seguritat, Bombers, Protecció Civil, Creu Roja i voluntaris el esforç que realitzen tots els anys per al lluïment de la festa fallera a la nostra ciutat. També donar les gràcies a totes les entitats públiques i privades que col·laboren amb la festa fallera durant tot l'any.

La Falla Oeste i Junta Local Fallera de Dénia es reserva el dret de realitzar qualsevol canvi en el programa de Falles 2015 per circumstàncies imprevisibles que pogueren sorgir, alienes o no a la festa fallera.







**Edita:**

Associació Cultural Falla Districte Oeste
www.fallaoeste.com

Coordinació editorial:

Vanessa Femenía Catalá, Valentín Alcalá Martínez
i Javier Tadeo Senén Carrascosa

Assessorament:

Massu Sentí

Col.laboracions i textos:

Josep Gisbert , Rosa Seser, Toni Martí, Pepa Ribes.

Versos:

Leo Castillo

Fotografies:

Guillén, Arxiu Falla Oeste, Arxiu Municipal de Dénia.

Imprimeix:

Paper i Traços

Idea original:

Falla Oeste

La Falla Districte Oeste de Dénia agraeix la col.laboració de tots els que han participat en editar el nostre llibret faller així com tots i cadascun de les empreses que any rere any col.laboren en nosaltres.

El present llibret ha participat en la convocatòria dels premis de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Dénia per a la promoció de la cultura popular als llibrets de falles 2015.





COLETAS®

kids fashion & complements



Canastilla

Trajes para Cristianar

Lista de Nacimiento

Ajuar del bebé

Sacos y fundas para
carro...

Moda de 0 a 14 años

Calzada

Complementos

Disponemos de Cheques
Regalo.



Calle Magallanes, 20 ·
03770 · Dénia · Alicante
Tel.: 96 643 33 44
Tel. Móvil: 606 387 443
coletaskids@gmail.com

EL POBLET

E V E N T O S

www.eventoselpoblet.com



*96 642 14 41
síguenos en Facebook...

